

- VISNYK

Свобода народам!
Свобода людині!

Спільно - політичний місячник

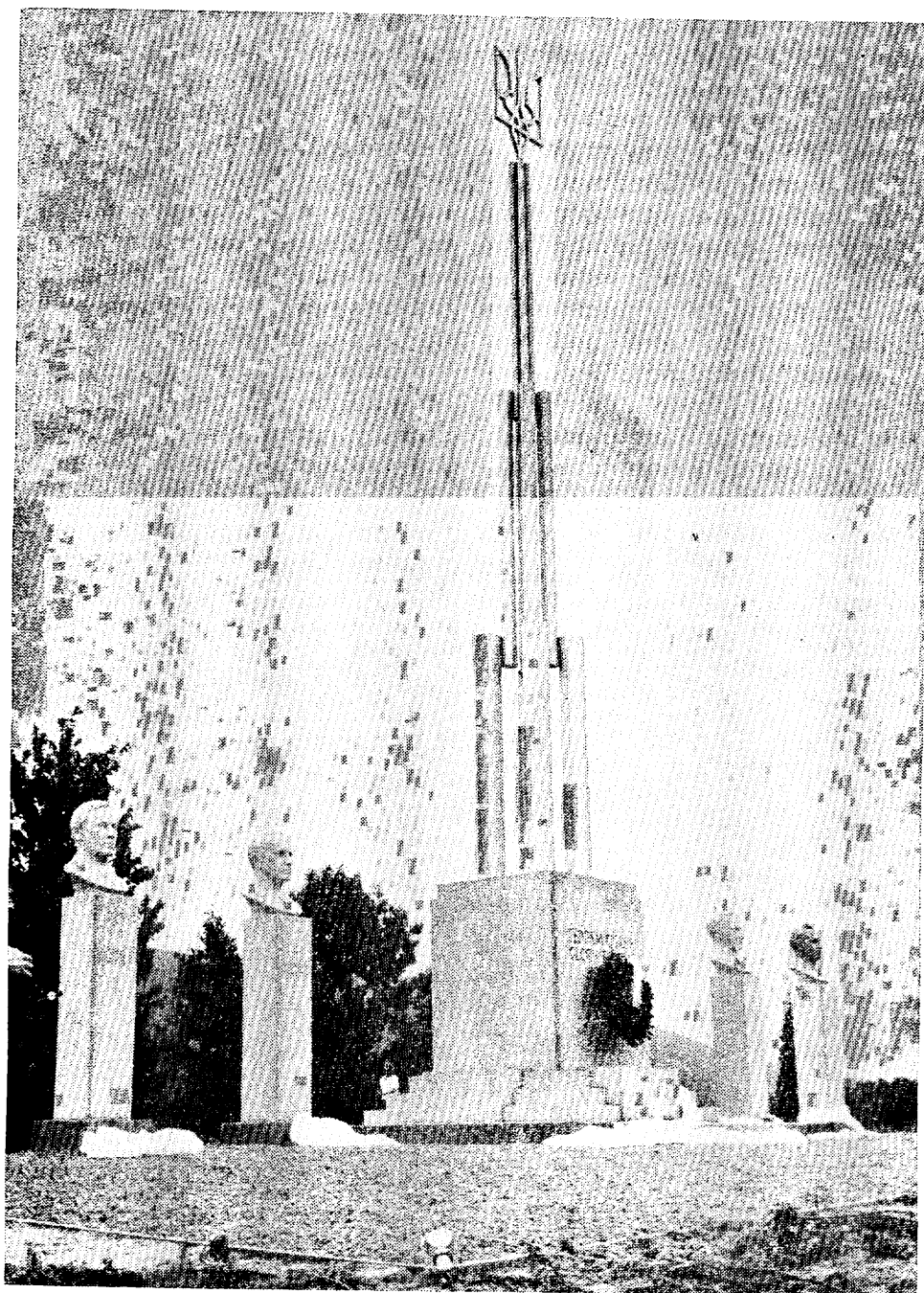
З М І С Т

Є. Лозинський — Данина вдячності героям-борцям за Україну	2
Д. Донцов — Прогресивний параліж прогресистів	3
В. Д. — Урочисто відзначили 20-річчя УПА	8
И. Позичанюк — В житті	12
Б. Бора — Мрія	12
В. К. Гут — Об'єднання Німеччини і поневолені Москвою народи	13
Д-р Б. Стебельський — Завдання української науки, літератури й мистецтва в Україні і на еміграції	17
С. Галамай — Завваги інших про ідеологію	22
В. Гальченко — Москва і українська еміграція	27
В. Барка — Діямот і творча думка	29
Ікер — Настунька	34
С. Петрович — Завжди і всюди тільки для України	36
І. Л. — Величава зустріч українців Америки і Канади в Клівленді	39

ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОБІД
УКРАЇНИ

ВІСНИК

**ПАМ'ЯТНИК БОРЦЯМ ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ
НА ОСЕЛІ СУМА В ЕЛЕНВІЛІ, Н. Й.**

С. Лозинський

ДАНИНА ВДЯЧНОСТИ ГЕРОЯМ-БОРЦЯМ ЗА УКРАЇНУ

(З промови на відзначенні 20-их роковин УПА на сумівській оселі в Еленвіллі)

Божий закон і справедливість не визнають поділу людей на вільних і рабів. Кожній людській істоті притаманна воля з усіма її атрибутами. Кожна нація має право на незалежність і свободний розвиток у власній національній державі, яка є добром усіх її громадян. У вселюдському аспекті система національних незалежних держав виєлімінує поділ людей на вільних і уполідованих, усуває ворожнечу між людьми і націями, ліквідує небезпеку воєн, гарантує тривкий мир і дійсну дружбу між народами. Поневолювання одних націй іншими і сприяння поділові націй на вільних і гноблених нівечить універсальне добро і розпалює міжнародну боротьбу з усіма її пристрастями.

Визвольна боротьба нації, оборона національних прав свого народу завжди згідні з Божими законами та вселюдською справедливістю.

Український нарід — один з найбільш волюбних народів. У боротьбі за волю і державну незалежність приніс він незмірні криваві жертви. Від прадавніх часів великих князів Святослава, Володимира, Ярослава, коли загрозували Україні східні орди русичі-українці своїми грудьми боронили не лише Батьківщину, але також західню культуру від вандальського знищення.

Україна — це не традиційна частина Росії, як заявляв дезінформований своїми дорадниками-москвофілами державний секретар ЗДА, п. Дін Раск, а одна з найстаріших країн Європи, з тисячелітною культурою і славними, що

сягають в глибоку давнину, традиціями. І доказом цього є Українська Повстанська Армія, що створилась на світлих традиціях воїнів-лицарів Київсько-Руської доби, коли Росії ще не було на світі, козацько-гетьманської епохи Хмельницького, Виговського. Мазепи, періоду Визвольних Змагань українського народу 1917-1921 рр., очолюваних головним отаманом Симоном Петлюрою, та підпільно-революційної боротьби УВО-ОУН, керованої Євгеном Коновальцем і Степаном Бандерою в часах між двома світовими війнами.

Українська Повстанська Армія була організована в другій світовій війні після проголошення акту відновлення Української Держави, як збройне рам'я українського народу в боротьбі проти гітлерівської Німеччини, що, маршуючи переможно на схід, почала на Україні реалізувати свої загарбницькі пляни. Коли большевики, продовжувачі імперіалістичної політики московських царів, історичних гнобителів українського народу, перейшли в протинаступ, несучи на Україну терор, насильство і грабїж, УПА в обороні свого народу розгорнула смертельну боротьбу й проти цього другого ворога, боротьбу на два фронти.

Безперечно, технічна сила Української Повстанської Армії була неспівмірна до сили ворогів. Однак, моральна сила УПА, зокрема в ідейно-політичній і соціалній площині, виявилася успішнішою за атомову зброю.

Боротьбу УПА організували й очолили кадри високоідейних націоналістів, що викристалізувалися в підпільно-революційному змагові в часах між двома світовими війнами з генералом Тарасом Чупринкою-Романом Шухевичем у провіді. Вслід за ними до боротьби за великі ідеали пішли найкращі сини і дочки українського народу, для яких служіння народові було єдиною метою життя.

Викриваючи облудність московсько-большевицької системи, забріханість советської конституції з її „вольностями” воля людини і народів, тотальну русифікацію не-московських

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four
Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York 3, N. Y.

Д. Донцов

ПРОГРЕСИВНИЙ ПАРАЛІЖ ПРОГРЕСИСТІВ

Людей „плотської мудрости” характеризує ап. Павло як таких, що їхнє „так, так!” нині легко міняється в „ні, ні!” завтра, залежно від обставин (2 до Коринт.). Людьми такої „мудрости” є у нас „прогресисти” („демократи”, соціалісти, радикали, бувші націоналісти). Перед 1917 роком і весь 1917 рік вони виклина-

ли сепаратизм, як ересь і згубу для народу, а в 1918 році запросили армії кайзера на Україну. Вороги самостійности, потім, хоч і з мусу, видвинули вони її як гасло дня. Закохані в Росію, почали згодом організувати збройний спротив проти неї. Скинувши гетьмана, який пішов на „федерацію”, в 1918 р., вже в 1920-21 вони

науй, переслідування Церкви і абсолютний пріоритет „старшого брата” супроти поневолеваних народів, УПА протиставила всій цій мертвлячій системі свою ідейно-політичну програму, закликаючи до боротьби проти московського імперіялізму за власні національні держави всі гноблені Москвою народи, пропагуючи клич: „воля народам — воля людині!” Ідейно-політичну і соціальну плятформу УПА прийняли з ентузіазмом не лише український нарід, але також багато вояків з національних легіонів при німецькій армії, воєннополонених і бійців червоної армії.

Український нарід дав УПА цілковиту піддержку. В рядах УПА появилися вояки з таборів для воєннополонених та з чужинецьких батальйонів і незабаром рам'я-в-рам'я з українцями билися проти спільного ворога.

Концепція і стратегія УПА, згідно з якими московсько-большевицький імперіялізм може бути повалений лише спільною боротьбою уярмлених і загрожених Москвою народів, в результаті привели до скликання першої конференції представників поневолеваних народів у листопаді 1943 р. і до створення Антибольшевицького Бльоку Народів. Національно-визвольна революція запалала на всіх окупованих большевиками землях, а її проміння досягло вільного світу. Тактично-політичні рейди відділів УПА в 1947 і 1948 рр. переконали скептиків, що широка підпільна боротьба в ССРСР можлива і може числити на позитивні результати. Та найкраще оцінила ситуацію червона Москва, яка, хоч розпоряджала величезними технічними засобами, мусіла укласти потрійний союз держав, щоб поборювати УПА.

Сьогодні, по двадцятьох роках, на питання, чи УПА ще існує, можемо дати цілком сміливо

позитивну відповідь. УПА існує як непереможна національно-визвольна ідея, що підміновує тюрму народів ССРСР. Як технічно-мілітарна сила УПА змінила форму дії. Про це свідчать численні судові процеси, постійні напади на „буржуазних націоналістів” у советській пресі і скритовбивства провідних мужів Українського Визвольного Фронту у вільному світі.

Ідеали українських борців-героїв такі сильні і великі, що не сприймати їх і не запалюватися ними може хіба ворог і ненависник всякої свободи. Нас дивує і болить, що багато людей, а передусім ліберальствуючих інтелектуалів, у західному світі ще й досі глухі і сліпі на нашу справедливу боротьбу. Це свідчить про глибокий занепад моральних вартостей серед вільних народів.

Ми свідомі, що „кров борців пролита за свободу Рідного Краю, не пішла намарне! Вона буде тим ферментуючим розчином, який повсякчасно нагадуватиме про розпочату боротьбу і кликатиме її продовжувати та завершувати”. (Петлюра).

В двадцятиліття героїської Української Повстанської Армії ми складаємо данину вдячності всім героям-борцям за волю України нашим численним зібранням, а зокрема тривалим пам'ятником з Володимировим тризубом, що має бути символом, джерелом сили і дороговказом для української спільноти на еміграції.

Борг вдячності супроти борців за волю України буде сповнений, коли Україна при нашій співпраці у своїй столиці здвигне величний пам'ятник Волі. „Хто визволиться сам, той вільний буде, хто визволить когось — в неволю піде!” — писала Леся Українка, а УПА ту правду ісповідувала. Ісповідуймо і ми її.

(деякі ніким не змушені, на еміграції) визнали „главенство” над Україною російської комуністичної партії (В. Винниченко, М. Грушевський, Ю. Бачинський, ліві ес-деки і ес-ери). Коли ідея національної незалежності стала універсальною, то й емігрантські прогресисти її, як вивіску, прийняли.

Але ось за останній рік „мир” і „лад” встановлений 1945 р. ялтинськими магіками, зазнав великого струсу. На магів напав переполох, вода пішла на млин їх противників! Треба було нагло „переорієнтуватися”, видвигати нові гасла.

Що сталося? Сталося те, що маги були змушені числитися з крахом большевицького режиму. По тріумфі екіпи Рузвелта-Гіса думали вони, що їм удалося заключити тривалий союз Заходу з антихристиянською московською тиранією, щоб поділити світ. На сході мав бути пан-московський „Союз народів”, якому в жертву віддано половину Німеччини, майже три чверті колишньої Габсбурзької монархії, половину Балканів, Україну, Польщу і т. д. Поза межами СРСР мала бути „зреспубліканізована”, потім скомунізована Іспанія, Бельгія й Голляндія, вигнані з Африки і Азії, протеговані натові мав бути комуністи Тіто, Кришна-Менон, червоний Китай. Франція (читаємо в спогадах кардинала Спелмана), за проєктом мафії, мала вправді залишитися незалежною, але тільки тоді, „коли в ній буде уряд такий як Л. Блюма з підтримкою „народного фронту”... „Фашизм” (цебто патріотизм) повинен був всюди бути знищений, всі народи переварені в спільнім казані т. зв. „Об’єднаних Націй”, а над цією різнобарвною, різнорелігійною, різнокультурною і через те обезволоною людською масою мав правити „світовий уряд” мафії...

Такі були пляни останньої, які сувора дійсність грозить нині розвіяти мов ту половину. Наступає банкрутство „демократії” тут, большевизму там. Совєтчина ідейно видихається, морально загниває, економічно банкрутує і організаційно розкладається. Цього факту не можуть не бачити прихильні до неї маги Заходу, і перед ними виринає жажливе питання: що буде, як почне падати большевицький режим? як повториться рік 1917-ий? як почнеться розвал імперії, яку так довго й старанно підпирала західна мафія проти „фашизму”? Що як проти

зненавидженої імперії підіймуть голову нації, які, за пляном ялтинців, мали бути перетоплені в московським казані? Що як там встане націоналізм і почнеться боротьба за хрест проти диявола? Який це буде „соблазнь” для західних „фашизмів”, які аж ніяк не захоплюються ні Ульбрихтами, ні Тітами, ні Ненніми, ні Торесами, ні Блюмами, ні псевдо-Ракочими? Що ж тоді станеться з ОН. з „світовим урядом”, з мобілізацією жовтої раси проти християнського Окциденту? Що як до слова зголосяться націоналістичні сили Заходу, „крайня правиця”, в жаргоні мафії?

Цей переляк і привів до зміни — не мети, а тактики магів: і супроти комунізму, і супроти сил йому ворожих. В статті Г. Б. Шехтера, в „Нью-Йорк Таймсі” цей визначний діяч масонської ложі „Бнай-Брит” твердить, що „допомогли ростові крайньої правиці в Америці” самі „демократи”. Бо коли вони безкомпромісово виступали тільки проти „фашизму”, то супроти загрози комунізму „мовчали й нічого не робили”, робили це лише „крайні реакційні рухи” (в мові „прогресистів” всякий антикомуніст є реакціонер); в останніх двох роках „стали галасливо виступати на публічному форумі групи явних правих екстремістів, заявляючи претенсії на монопольну боротьбу проти комуністичної загрози” (чому ж „претенсії” лише, коли інші „мовчали і нічого не робили”?). А монопольна боротьба „фашистів” проти комунізму „загрожує великим політичним партіям”, створює „небезпеку для їх політичних впливів”, для „демократичного духа” (цитую за „Народною Волею”, 17.5). Тому треба, щоб і „демократи” зайняли яснішу позицію щодо комунізму, хоч і як то суперечить „демократичному духу”. В перекладі з жаргону „демократів” це значить, що останні, бачачи, як росте всюди рух проти комунізму і симпатизуючої з ним „демократії”, — рішили й собі удавати ворогів комуни. Так колись соціалістичні противники сепаратизму, побачивши банкрутство своїх ідей, вбралися в маску самостійників. Так колись большевики, спіткнувшись об грізний вибух української стихії, запровадили „українізацію” і дали „нашу державу УСССР”, — маскарада, яка новою тактикою думала досягнути стару ціль... Так і тепер з’являються, наприклад, книжки, які, виправдуючи Петлюру, більше вибілюють його

противників, намагаючись Шварцбарта представити „міжнародним анархістом, не належним до жадної жидівської організації”, хоч майже всі його зорганізовані співвизнавці стали по його боці, проти антикомуністичної України.

Це звичайні в таких випадках „пара-рухи”. Ті, що „мовчали і нічого не робили” проти комунізму або в обороні підбитих ним націй, бачачи „небезпеку для своїх політичних впливів”, убираються в маску комунофобів, українофілів і т. д. Щоб випровадити в поле наївних, щоб зашахувати єдино і справді антикомуністичні, цебто „екстремні реакційні рухи”. В зв'язку з цими новими для „демократів” гаслами починаються й нові приспішені спроби повалити режим Франка в Іспанії, Салязара в Португалії; спроби збездити „реакціонерів” (націоналістів) на еміграції, або їх унешкідливити, втопивши в „єдинім фронті” прогресистів. Щоб навіть в разі упадку большевицького режиму в СРСР не допустити на Заході зросту впливів „реакційних сил”. На делікатні залицяння магів уже відгукнулися наші „прогресисти”, відгукнулися з захопленням, викидаючи за борт (мабуть на „просьбу” магів) навіть ті, чисто плякатні гасла, якими маскувалися; повертаючи до часів майже півсотні літ тому.

Насамперед загрозили наші „революційні демократи”, що „Захід” (очевидно, ялтинський?) буде підтримувати на Україні лише „політично дозрілі”, „прогресивно-демократичні” групи, не націоналістичні, бо — запевняє автор — зараз же зроблять на Україні „погром москалів, жидів і поляків”, тобто національностей, якими той „Захід” найбільше цікавиться на Україні. А як ними не будуть передусім журитися українці, то й доведуть, що вони „політично незрілі”, яким і держави не варто давати („Укр. Вісті” 25.2). Звідси прозора рада: дезавууйте своїх „фашистів”! І тоді вас прийме в свої квіслінги той „Захід”, який не хоче „расової дискримінації”, а тому жадає, щоб на Україні меншості диктували свою волю більшості, по-„демократичному”...

Засади, доктрини? — але ж вони в політиці „не грають вирішальної ролі”. Вистачить тільки розглядатися за тим, що „можливе”, пускатися лише в таку акцію, яка дасть не колись, а зараз — „успіх” („Сучасність”, ч. 4 ц. р.).

Отже, за рецептом Азазеля (з „Мойсея”): не гонити за „неосяжним і фантастичним”, бо глупо „строїть пляни не в міру до сил”... Вірити в „уявне і бажане” в політиці? Це шкідливе, так само як йти за „власними симпатіями”, за „власними уподобаннями та догматами” краще за чужими. Особливо ж треба вирватися з „полону тих уявлень, що панували колись, в добу нашої національної революції”. Іншими словами — ідеї і гасла, зв'язані з Крутами, Базаром, Зимовим Походом і ін., радять наші Датани і Авирони здати в архів, як „відірвані від сучасної політичної дійсності”. Всі ті ідеї, бачите, є нині „фразеологія” і пуста „деклямація”. Головна ідея — це „мистецтво компромісу”, „еластичності стратегії і тактики”; остання й мусить бути не непримирна, а пристосована до сучасності, до „напрямків політичного розвитку” і „на міжнародному полі”, і в СРСР. („Укр. Самостійник”, березень ц. р.).

Одним словом, є це перекреслення великого ідеалу поколінь, хрест над боротьбою останнього півстоліття і поворот до тактики Кочубеїв, Гахи, Квіслінга, Скрипника, Винниченка, А. Крушельницького, І. Борщака, Ю. Студинського та їм подібних. Це й буде „еластична” тактика: „і задком, і передком перед паном Федорком”, мовляв Шевченко.

В очах Датанів боротьба за національний ідеал є просто „гайдамачина, стихійні зриви”. В наші часи невгаваючих війн, — повчають Датани, — „воєнні методи дуже небезпечні”. Справді живемо ми в добу національних революцій, та „наша традиційна гайдамачина без політичної думки була б для справи України недоречною”. Що таке їхня „політична думка”, ми вже бачили. Що ж таке є гайдамачина? — Швейки пояснюють: це „партизанські рухи під час другої світової війни”. Отже, акція Української Повстанської Армії — це шкідлива гайдамачина... Як бачимо, оцінка гайдамаків, як „розбойників, ворів!” — однакова і у займанців України, і „прогресистів”. А звідси конечний логічний висновок: „ми ні в яким разі не виключаємо переговорів з росіянами” („Сучасність”, ч. 4 ц. р.). Подібно, як однодумці „сучасників” (в окремих „Листах”) повчали своїх „приятелів”, що всякі ідеології чи ідеали — дурниця, боротьба за них — марна трата сил; що треба йти слідами колишніх болоховців,

„татарських людей”: пий ідеологічний чужий кумис, цілуй баскака нової татарської орди в стремено його коня, і благо тобі буде і довголітен будеш на землі... Як Ю. Липа глузував з тих „політиків” і з тих, що мріяли: „як би так зробити націю, обережно, потихеньку і вивести в світ готову, без боротьби, перехитривши всіх”...

„Не виключаємо переговорів з росіянами”... Від часів царату, Керенського, Леніна ми знаємо, як виглядали ті спроби „говорити з росіянами”. Менше-більше так, як Руданського Мошка, що в столиці „з царем говорив”:

— А як же ви говорили? — якийсь запитав.

— О, ми славно говорили, — Мошко відвічав. — Я казав усе цареві: ура та ура!

А воно мені казало: дурак та дурак!

Що розмови наших прогресивних Мошків з росіянами випадали і випадуть так самісінько, про це вони не дбають: все гадають знайти такий похил хребта, що розжалобить серце ворога.

Цю думку про переговори підхопив той самий автор, що в „Сучасності”, і в паризькій „Слові”, закликаючи перекреслити ідею незалежності і вернутися до „федерації” все одно з ким вийде, чи з „росіянами”, чи з „демократичним” Заходом. Бо Захід плянує „великопротірі межидержавні з’єднання”, в нім іде „процес об’єднання європейських народів в одну політично-господарську цілість” („Укр. Слово” 13.5), отже, ознаймують „прогресисти”, коли так рішено „на вершинах” („нехай кінець скаже!”), то „неполітично” було б докучати сильним світу цього нашими самостійностями...

Так, по довгих і тяжких ідеологічних шмиганнях, вертається заблукана драгоманівська „еліта” до старих ідолів та їх апостолів: М. Драгоманова, В. Винниченка, М. Грушевського, М. Шаповала, Григорієва, В. Панейка (недурно та „еліта” досі уважає їх за своїх духових вождів). До часів, коли мріялося, що „союзниками нам будуть самі великороси”; коли відокремлення від імперії видавалося „смішним і безглуздим” нашим Датанам; коли сепаратистів тавровано (як і у большевиків) як „елементи бандитські, контрреволюційні і реакційні”; коли заявлялося, що „у світовій opinіо після війни спостерігається виразний поворот проти національного принципу; що „світ су-

веренних націй — це синонім світу вічного руйніництва” і т. п. (див. „Націоналізм”, „Де шукати наших історичних традицій”, „Дурман соціалізму” та інші праці Д. Донцова, звідки взято цитати). Це вже вдача „демократів” завше шукати чужого проводу: „федерація” панмосковська, тепер „федерація” мафії. І коли б по розвалі большевизму ССРСР, в якому Україна є безправною колонією, закріпаченою провінцією, постала вона як держава, але під авторитетом „світового уряду” або нової „федерації”, то чи не рішав би той уряд, хто сміє нею правити? Чи не наклав би „вето” на режим, скажім, такого „фашиста” як, наприклад, Ф. Франко, такого „бандита” як Чупринка чи такого „погромщика” як Петлюра? Чи не зажадав би той „світовий уряд” чи його Скрипники в ім’я „расової рівноправності”, щоб національна, українська більшість нашої країни підлягала правлінню національних „меншин”? Чи не ждали б кинути анатему на Хмельницького, Мазепу, Гонту? Чи не зажадали б (як тепер „порадили” нашим „сучасникам”) називати москаля „росіянином”, а жида „євреєм”? Або викреслити ті одіозні слова і в Шевченковім „Кобзарі”? Чи не ждали б від України заплати „відшкодовань” тим меншостям за всі „кривди”, які вона „заподіяла” їм? Чи не наказали б, так як за большевиків, поскидати хрести з наших святинь або обернути їх в храми московського шаманства? Чи викреслити „дискримінаційні” уступи з Євангелії? Чи не засудили б як „забобон”, нашу стародавню містику й чи не наказали б (як це роблять „сучасники”) замінити її містикою райсів?

Цей заклик волі емігрантських „прогресистів”, ця атрофія всякого великого чуття, любови до великого ідеалу, це запобігання ласки чи то Хрущова (листи до нього!), чи то „руського народу”, чи західньої москво-чи комунофільської мафії, чи не свідчить це про параліж мозку нашої лівиці? Замість свого незмінного ідеалу, — безідейність і вихиляси на всі боки. Замість боротьби — компроміс і „розмови” з тими, що готують нам смерть чи рабство. Замість культу своїх національних традицій — розбивання лоба перед чужими ідолами і зневажання своїх богів і героїв — все це мусіло привести до схиляння колін перед дияволом. Від Тичин і Сосюр добалакався вже до „компромісу з ди-

яволом" (в книзі про „недострілене відродження") один з емігрантських „прогресистів". Але й далеко перед війною писали вони про це саме. „Ми, — писав про своїх ідеолог галицького радикалізму, — робили те, що нам націптували то в одне, то в друге ухо" (К. Коберський — „Українське народництво"). Або як писав один з „вождів" наддніпрянських ес-ерів. — „ми не були революціонерами, ми були угодовцями, „що намагалися і Бога не гнівати, і чорта не образати" („Гр. Наш — „Наші гріхи", Львів 1921). З людьми, які дають собі самі таку характеристику. з людьми, які знову в 1941 р. офірували свою „льояльну співпрацю" більшовикам; які безчестять тих, що мільйонами гинули і гинуть у боротьбі з кремлівським чортом або прагнуть „федерації" з ним чи з західними чортопоклонниками. — об'єднуватися було б самогубством. „Така порода людська", писала поетка, що все нове „може в ній прийматися помалу і в тісному крузі тільки". Не в мішанині ні теплих, ні холодних. Особливо в добу, коли навіть сліпим стає ясно, що конфлікт, який роздирає світ, зокрема наш Окцидент, є конфліктом всередині кожної нації. В них — як і в нас — існує двоподіл, боротьба двох взаємно ворожих духом сил. Завданням тих, що тримають стяг традиційної України, є — гуртувати в своїм оточенні людей того самого, не рабського духа. І таких самих — людей і груп — шукати серед інших націй особливо на Заході. Не людей з рабською душею, заражених чужою нашої вірі і нашим традиціям наукою московських червоних чи білих шаманів та „демократичних" дурисвітів. Казала Леся Українка:

кождий раб.
Як лиш науку ворожу перейме,
Стає покірний...
Хоч кия забувай.

Такі раби можуть єднатися з ким хочуть і не знати в яку велику юрбу, це справі не допоможе. Вони, як каже та сама поетка, „віддалились в руки ворогу", вони — „мертва глина" в руках ворожих, з якої „кожде виліпить що хоче". Куди б злет подій не виносив їх, вони (як з тою „федерацією" та „розмовами" з чортом) — як та євангельська безрога, що „вимита знов іде валятися в грязюці" (11 Петра).

З гордістю — і з яким же ж безумством! — казав колись ідол сучасної драгоманівщини В.

Винниченко: що він „є ворог людей клерикального думання, для яких існують абсолютні" („Поворот на Україну", Пшибрам, 1926). Отже, націоналісти є люди „клерикального думання", люди абсолютів, в яких не сумніваються, люди віри і любови, яку не ділять між Богом і чортом чи мамоною, люди власної, не чужої волі з одною метою перед собою. З дияволом, що прийшов в світ, не здолає боротися ніхто з тих, хто поклавши руку свою на плуг, оглядається назад" (Луки IX).

Цю годину передбачав Шевченко, коли показував нам грядучий „Судний День", боротьби воскреслого козацтва на Україні з її катами, з силами пекла і з тими „братами", які „вже в череві кусали" свою матір і які „будуть катом помагати".

Р. S. В статті „Сучасности" (ч. 4, ст. 124) відкриває автор, що „провідна верства повинна бути „плоть від плоті і кість від кости" свого народу, і ганить „спроби ставити себе в позицію „лучших людей" шляхом „блискучого відокремлення", роблені на еміграції... Потурання цим спробам особливо дивне в ідеологів, які воюють проти дійсних чи уросних міжнародних мафій".

На це увага — не для речника „Сучасности" і „Укр. Слова", а для читачів „Вісника": кожне угруповання, яке хоче провадити націю, уважає себе за „луччих людей". Річ тільки в тім — чи з правом, чи ні. Так і відрізняється справжня еліта від лже-еліти. Винниченко, що визнав за нашу провідну верству московських більшовиків, і його прихильники, теж уважали себе за „луччих людей". Вони так само, як націоналісти, пішли шляхом „блискучого відокремлення", лише що вони відокремилися від свого народу, а націоналісти — від перекинчиків і капітулянтів. А за капітулянтство треба уважати і підміну ідеї боротьби гаслом „компромісу", ідеї самостійности — гаслом „федерації" і мошківських розмов з Москвою чи з симпатизуючою з нею західньою мафією. „Сучасник" вмовляє в нас, що її нема, вона не лише є, але — як диявол — дуже активна і явно нам ворожа. Коли „прогресивна" частина еміграції виказує ознаки паралізу думки і волі, „блискуче відокремлення" від неї є для кожного патріота неминуче і конечне.

В. Д.

УРОЧИСТО ВІДЗНАЧИЛИ 20-РІЧЧЯ УПА

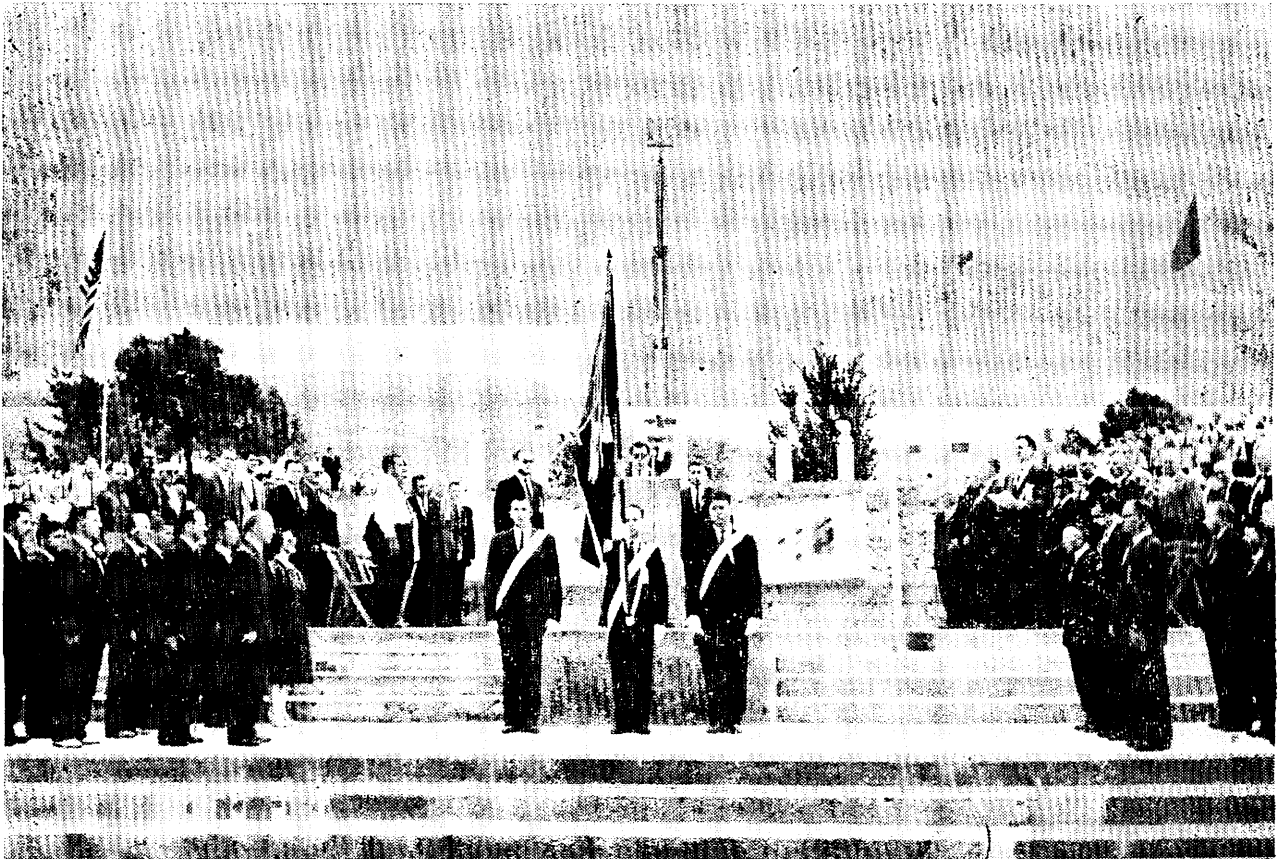
(Відкриття Пам'ятника Борцям за Волю України)

Понад 5000 юнаків, юначок і старшого громадянства з'їхалося у днях 21 і 22 липня ц. р. на Оселю Спілки Української Молоді в Еленвіллі, щоб Національною Маніфестацією широко відзначити 20-річчя героїчної Української Повстанської Армії і взяти участь у відкритті пам'ятника Борцям за Волю України роботи талановитого скульптора, колишнього вояка УПА Михайла Черешньовського.

Про Маніфестацію комунікат Організації Визвольного Фронту заздалегідь повідомляв українське громадянство такими словами: „Двадцять літ тому в обороні найвищого ідеалу нації — державної незалежності, найкращі сини і дочки українського народу стали в ряди Української Повстанської Армії до безпосередньої боротьби проти бруталного німецько-гітлерів-

ського наїзника, на одному фронті, і проти історичного московсько-більшевицького ворога, найбільшого і найжорстокішого поневолювача многих націй, на другому фронті. В боротьбі за велику справу, за Українську Самостійну Соборну Державу українська нація віддала в жертву життя і кров цвіту останніх поколінь. Доцінюючи великі почини і значення визвольної боротьби, Головні Управи Організацій Українського Визвольного Фронту на спільній нараді 16 лютого 1962 р. в Нью Йорку рішили відзначити в цьому році двадцять ліття Української Повстанської Армії”. В цій справі видано також окрему брошуру під назвою „20-ліття УПА”.

Для підготовки і проведення святкувань вибрано окремий Комітет, в склад якого увійшли

Апель колишніх старшин — вояків УПА.

представники всіх Організацій Визвольного Фронту на чолі з мгр. Євгеном Лозинським як головою, п. Миколою Грицков'яном як заступником голови і п. Євгеном Гановським як секретарем.

Ідея створення пам'ятника Борцям за Волю України, всім українським борцям і героям від часів сивої давнини аж по наші дні — зродилася серед колишніх упівців у березні цього року. Проектування пам'ятника, виконання всіх його фігур узяв на себе скульптор Михайло Черешньовський.

Підкомісії, що постали при Комітеті будови пам'ятника, розпочали реалізацію цього величозного задуму. З-поміж членства Організацій Визвольного Фронту, передусім з-поміж Т-ва був. Вояків УПА, знайшлися охочі: будівничі, геодезисти, техніки, мулярі, землекопи, лісовики-фахівці від впорядкування площі, сіяння трави та садження дерев. У днях, вільних від праці на щоденний прожиток, з'їздилися вони на сумівську оселю і жертвенно працювали з ранку до вечора.

Архітект І. Заяць, кількаразово відзначений в Америці першими нагородами на архітектурних конкурсах, провів усі технічні обчислення, сплянував будівельний об'єкт і багато допоміг своїми цінними порадами. Поруч з Михайлом Черешньовським, архітект І. Заяць є фактично співтворцем пам'ятника. Великий тягар узяв на себе п. М. Шашкевич, що провів загальний нагляд над будуванням монументу. Поважну працю виконав інж. Гончарів, що взяв на себе виготовити — за рисунком мистця Петра Холодного — масивний тризуб з нержавіючої сталі.

Пам'ятник стоїть в центрі Оселі на природньому, відповідно підготовленому пагорбі. Властиво, це не одноцільний пам'ятник, а комплекс мистецьких споруд, що складається з п'ятьох частин. Осередня його частина — масивна кам'яна чотирикутна основа, що символізує Княжу добу. На цій основі, на фронтоні якої сяє уложений золотими буквами напис „Слава Героям!” в українській і англійській мовах, підноситься вгору конструктивна комбінація колон, що творять три коліна-символи: Хмельниччини, Визвольних Змагань 1917-21 рр. і боротьба українського народу в рядах УПА в період другої світової війни і після неї. Завершує

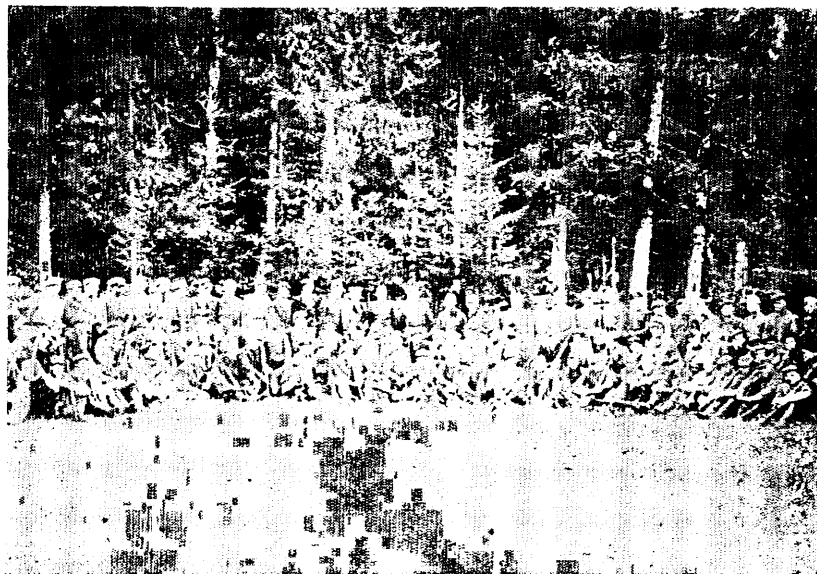
Скульптор Михайло Черешньовський.

цю мистецьку споруду величезний тризуб на висоті 36 стіп від основи. З лівого й правого боку стоять на кам'яних постаментах чотири погруддя утрое більші від натурального розміру: Симона Петлюри, Євгена Коновальця, Романа Шухевича-Чупринки і Степана Бандери. Всі вони впали в боротьбі з червоною Москвою і життям своїм та смертю символізують чотири періоди новітніх змагань української нації за самостійність і незалежність.

І от настав день урочистого відкриття цього величезного монументу — день 22-го липня.

О 10-й год. ранку в українській католицькій каплиці всч. о. Любомир Гузар у наміренні українського народу, нав'язуючи до збройного виступу УПА, відправив Службу Божу. Водночас із цим в окремій каплиці відправив Богослужбу для православних всч. о. Іван Ткачук. Після цього відбулася урочиста хвилина посвячення прапора Т-ва був. Вояків УПА в ЗДА ім. ген.-хор. Тараса Чупринки. Головними „кумами” на посвяченні прапора були проф. Лев Добрянський і д-р Богдан Стебельський з Канади. Крім того були репрезентовані як „куми” представники центральних організацій Українського Визвольного Фронту.

По закінченні цієї урочистости члени Т-ва б. Вояків УПА, Організації Оборони Чотирьох Свобід України, СУМА та інших організацій

Старшинська школа УПА.

Визвольного Фронту, численна пластова делегація, усі з своїми прапорами, а також представники центральних українських установ і організацій вирушили походом на площу перед пагорбом, де, оповитий довгими полотняними сувоями, стоїть новозбудований пам'ятник. Чоло окремих відділів, що взяли участь в цьому поході-дефіляді, репрезентували: Микола Грицьков'ян — голова Т-ва б. Вояків УПА, Михайло Фурда — голова ГУ СУМА, Ярослав Гавур, інж. Хухра (Пласт) та артист Євген Курило.

Біля самого пам'ятника службу тримали 50 сумівців — учасників цьогорічного таборування на Оселі.

На бетонній трибуні, біля підніжжя пам'ятника, засіла чотирма рядами Почесна Президія Маніфестації з членами Комітету для відзначення 20-ліття УПА.

Маніфестацію відкрили своїми промовама голова ГУ ООЧСУ мгр. Євген Лозинський і голова Т-ва Американських Приятелів АБН ред. І. Білинський, який і проводив далі всією врочистістю.

Привітання учасникам Маніфестації надіслали: Провід ЗЧ ОУН, Центральний Комітет АБН, ЦК СУМ з Бельгії, губернатор стейту Нью Йорк Н. Ракефеллер, сенатор Кітлінг, проф. Л. Добрянський, кол. старшина УПА Лев Футала, ред. Б. Стебельський, Організації Визвольного

Фронту Канади, інші центральні українські установи, окремі суспільні й політичні діячі.

Відкриття пам'ятника довершив голова УККА проф. Л. Добрянський в асисті голови ГУ ООЧСУ мгра Є. Лозинського, голови Т-ва б. Вояків УПА п. Миколи Грицьков'яна, голови ГУ СУМА п. М. Фурди, містоголови Союзу Українських Політв'язнів інж. А. Гончарова, голови ТУСМ-у інж. Б. Кульчицького і голови Т-ва Американських Приятелів АБН ред. І. Білинського.

Поволі спали білі полотняні сувої, і перед очима присутніх постали чотири погруддя Великих Мужів-провідників української визвольної боротьби.

Група сумівців і пластунів склала перед пам'ятником великий вінок квітів.

Після цього відбувся апель колишніх вояків-старшин УПА з участю пп. Яреми, Сидора і Соколенка. Проводив апелем кол. старшина УПА Микола Грицьков'ян. Вони відчитали Універсал УГВР з 1942 року і реєстр героїв-командирів, лікарів і вояків Української Повстанської Армії, які впали в боях з відвічними ворогами України.

З черги ред. І. Білинський представив присутнім членів Комітету будови пам'ятника і членів Почесної Президії — репрезентантів Організації Визвольного Фронту, зокрема автора проєкту пам'ятника Михайла Черешньовсько-

Відділ УПА — Північ в рейді по Україні.

го, священників, представників інших неродів — болгар і білорусинів, представників центральних українських організацій, між ними проф. Л. Добрянського, головного предсідника УНСоюзу Йосипа Лисогора, гол. секретаря УНС д-ра Ярослава Падоха, представника НТШ д-ра Миколи Чировського, гол. радного „Провидіння” мгра А. Гординського, членів гол. уряду Української Народної Помочі пп. Футалу й Тибора, представників Організацій Визвольного Фронту з Канади, д-ра Б. Стебельського та В. Макара, і інших.

Закінчилась урочистість промовами кол. командира УПА Лева Футали та голови УККА проф. Л. Добрянського, який підкреслив значення УПА для актуалізації української справи в світі, і представника Канади д-ра Б. Стебельського.

Після маніфестації відбувся обід-прийняття для гостей, голів чуженецьких делегацій і представників центральних українських установ. На цьому прийнятті, порушуючи актуальні питання визвольної політики, виступали: проф. Л. Добрянський, який з'ясував стан української справи в ЗДА, зокрема у зв'язку з Тижнем Поневолених Націй, гол. предсідник УНСоюзу п. Й. Лисогір, гол. секретар УНС д-р Я. Падох, скульптор М. Черешньовський, д-р Б. Стебельський, пані Стебельська, ред. Б. Кравців, голова Білоруського Конгресового Комітету Іван Косяк, отаман Білий, представник аме-

рикансько-українських комбатантів В. Клозник, ген. секретар Болгарського Національного Фронту д-р К. Койчев та ін. Тостмайстром на обіді-прийнятті був ред. І. Білинський.

Маніфестація в дні 22-го липня була попереджена мистецьким вечором в суботу 21 липня, на якому силами артистів кол. львівського Театру під проводом Бол. Шашаровського введено літературно-вокальний монтаж Леоніда Полтави „Армія Волі — УПА”. В цій імпрезі брав участь хор „Трембіта” під керівництвом п. М. Кормелюка, який, крім того, також виконав ряд повстанських пісень.

Національна Маніфестація в Еленвіллі надовго залишиться в пам'яті її учасників. А великий пам'ятник Борцям за Волю України ще довгі-довгі роки височитиме на сумівській Оселі, пригадуючи тих, що в ім'я Батьківщини, її свободи і незалежності, віддали найдорожче — своє життя. Скульптор Михайло Черешньовський і малий гурт ентузіастів-патріотів доконали великого діла, за яке українська спільнота в Америці мусить бути глибоко їм вдячна.

~~~~~
Ні за одне місто (заввага історика В. В. Антоновича) не вівся такий завзятий бій між силами добра і зла — як за Київ. Там, де мала „возсіяти благодать Божія” — особливо казяться темні сили.

(Д. Донцов. Правда прагдів великих, сторінка 95)

Йосип Позизанюк

В ЖИТІ

Ходила приишклыми селами. Люди насто-
рожено вилазили з льохів і мовчки дивились
на подзьобані кулями стіни, звуглені хати, роз-
несені гарматами стріхи. У кожного своя жура.
Сестра питає про брата, жінка про чоловіка,
засмучена дівчина мовчить про нареченого. До
містечок заходила. Вистоювала біля облупа-
них цегляних касарень. Виглядала при широ-
ких дорогах...

Літають землисті машини з гарматами, зри-
вають рідку кураву. Вона витирає хусткою су-
хі, запорошені вуста, зупиняє звільнених з по-
лону.

— Брата мого, Юрка Губенка, не стрічали?

— В одному батальйоні були... Казав він:
„Усі разом рубатимем орду. Присьдаються кар-
мелюківці, довбущики прийдуть. Зродяться ко-
зачі полки і принесуть на шаблях сонце!“

Вона глянула розпачем, за рукав схопила.

— Убитий?!

— Не знаю!..

— А може в полоні, скажіть?

— Хіба знати? Ідеш у пекло, бо вогонь за
плечима...

Впала на межу.

— Як тобі розказати батечку, яке у нас
горе?..

— Я не знаю, де ти лежиш... Чи в далеких
холодних лісах, чи при тому березі, де сонце
не світить...

Пішла полями... Доспілі жита, помережані
важкими танками, пориті бомбами, столочені
бійцями...

Дереворит Ніля Хасевича.

А сонце палить, над колоссям срібними нит-
ками мерехтить марево, сірі кібчики сидять на
порваних телеграфічних дротах і безжурно
причепурюють себе дзьобиками.

Бродила бойовищем. У житі стримлять руш-
ниці, загнені багнетами в землю. Зяють розір-
вані жерла гармат.

Серед мідних склянок лежить козак, ніби
спить... Скрутився, голову поклав на ліву
руку.

Гей, та тут ціле кладовище... В житах ви-
росли, в житах і смерть спіткали.

Колоски затоками біжать до левади. На по-
горбку, серед бурянистого жита, стоїть дика
груша. Стежки до неї снуються, на стежках
убиті. Найдавший упав ниць, простяг руку,
затиснувши в кулаки колосок з волошкою.

Стала і зацімила.

Припала до нього, повернула голову. Уста
розкриті, зубами усміхається. Підвела голову,
поклала собі на коліна. Дивилась на мертво
обличчя, промовляла:

— Не поведеш подолян... Устань, брате...
Устань, мучинику мій... Кармелюківці тебе
виглядають, а мати ставить на божничку за-
мість образів.

Відгорнула з чола скипіле, криваве волосся,
дивилася сухими очима і вже не плакала.

Б. Бора

М Р І Я

Шинеля. Кріс. Сталева каска.

А на золі тризуб.

І тісня голосна, юнацька

На крилах теплих губ.

А потім грім, до хмар заграва,

Удари бомб... гранат...

І кров... гаряга кров на травах...

У смертних спазмах кат...

Земля, окопи злиті кровю,

А трупи тут і там...

І ми ідемо в бій з любовю

Між смертю і життям.

В. К. Гут

ОБ'ЄДНАННЯ НІМЕЧЧИНИ І ПОНЕВОЛЕНІ МОСКВОЮ НАРОДИ

(Матеріали до дискусії)

Сателіти і союзні республіки

По другій світовій війні Москва забрала нові країни і встановила в них так звані народні демократії. На Заході називають їх сателітами. Сателіти не входять у склад ССРСР, тобто не є „союзними республіками”. Вони мають всі атрибути вільних держав: армію, поліцію, пошту і багато інших речей, які в ССРСР зцентралізовані, утримують дипломатичні зв'язки з іншими країнами і є членами ОН (зі „союзних республік” тільки Україна і Білорусь мають такий привілей).

Східня Німеччина має також статус сателіта. Різниця він від статусу інших сателітів тим, що дипломатичні зв'язки має Східня Німеччина тільки з комуністичними державами і не є вона членом ОН. Але це не з вини ССРСР.

Усі ті привілеї, що ними Москва нагородила своїх сателітів, мають формальний характер. По суті положення сателітів таке саме, як і союзних республік. Керують ними комуністичні партії за вказівками з Москви, а населення має виконувати накази своїх „урядів”. І коли б воно спробувало упорядкувати життя по своїй волі, то ту спробу придушила б залізна п'ята московського імперіялізму. Так само, як то роблено свого часу в Україні, Східній Німеччині, в Польщі і на Мадярщині. Сателіти і союзні республіки — це тільки дві різні форми, чи власне дві різні назви для московських колоній.

Колонії й імперії

Спостерігаючи процес безупинного розвалу колишніх могутніх імперій, насувається питання: наскільки загрозливим є для імперій визволення однієї з її колоній? Складне це питання і годі його розв'язати відірвано від часу та простору. Та коли обмежити аналізу тільки 20-им століттям, то можна твердити, що коли якась імперія поступиться під натиском хоч би одної зі своїх колоній і дасть їй самостійність, то така імперія засуджена вже на розвал. Така поступка є ознакою слабости імперії, її старости, і той симптом слабости використовують інші колонії для здобуття самостійности.

Початок розвалу Бритійської імперії можна віднести до 1921 р., коли самостійність остаточно одержала Ірландія, а повний розвал її почався з наданням самостійности Індії по другій світовій війні. Визволення одного народу заохочує інші, і в результаті самостійність здобувають десятки народів. Ті ж народи, які самостійности ще не мають, заохочені слабістю своїх панів і з підтримкою вже усамостійнених, використовують всі можливі засоби у боротьбі за незалежність. Тим то можна твердити, що при сучасному укладі сил визволення решти колоній — це тільки питання часу.

Вийняток з тієї засади становила б хіба Москва, яка, не зважаючи на втрату деяких своїх колоній по першій світовій війні, зуміла таки задержати інші, а внаслідок другої світової війни навіть поширила свої кордони далеко поза межі з-поза першої війни.

Але тут, правдоподібно, маємо інше явище, а саме — явище відмолодження, яке виникло внаслідок сполуки московського націоналізму й інтернаціонального комунізму. Тож тепер, коли відмолоджена московська імперія перебуває в стані повного розмаху, вона мусить особливо пильнуватися, бо признання самостійности одній з її колоній було б одночасно початком її кінця.

Шанси Східньої Німеччини

Чи є можливість в сучасних обставинах визволитися будь-котрій з московських колоній?

Якщо порівняємо колишні європейські імперії з Московською, то побачимо між ними основну різницю.

Європейські держави мали свої колонії відносно далеко від метрополій. Вони були порозкидані по всіх континентах, і їх утримування вимагало великих зусиль, бо треба було покривати сотки й тисячі миль водою чи повітрям, щоб до них дістатися.

Усі московські колонії знаходяться на євразійському континенті, у безпосередньому сусідстві з московською етнографічною територією. В такій ситуації Москві далеко легше тримати їх в карбах.

Друга відмінність, притаманна вже відмодовженій Московській імперії, полягає в тому, що вона править ними не безпосередньо, а через своїх комуністичних ставленців. В такий спосіб вона маскує колоніальний стан окупованих нею країн. Це дає їй навіть змогу виступати на міжнародному форумі в ролі ворога імперіалізму і оборонця колоніальних народів.

Ці дві обставини дуже утруднюють визвольну боротьбу поодиноких народів, поневолених Москвою. Перший момент дав себе відчутти під час Мадярського повстання, коли Москві вистачило кількох днів, щоб доставити на територію Мадярщини нові війська, потрібні для ліквідації повстання.

Другий момент дав себе відчутти у боротьбі Москви проти УПА, коли вона уклала тридержавний союз, щоб придушити революційну боротьбу українського народу.

Проте, є один сателіт, який, на перший погляд, має шанси на індивідуальне визволення. Це — т. зв. Німецька Демократична Республіка. В її центрі лежить Західній Берлін — вікно у вільний світ. Друга частина Німеччини, Німецька Федеративна Республіка, є самостійною країною. Вона хоч ще не сильна мілітарно, зате сильна економічно, і в західньому світі з її голосом числяться. Вона не визнає Східньої Німеччини за державу, а трактує її як советську окупаційну зону, і таке трактування вимушує від своїх західніх союзників.

Згідно з рішенням Потсдамської конференції, окупація Німеччини має бути тимчасовою. Дня, коли окупація має закінчитися, не визначено, але це в даному випадку не важне. Важне те, що вона повинна таки закінчитися. Це важне, розуміється, для Бонну, і боннський уряд на тій базі будує свою політику. Тому Берлін для Бонну зв'язаний із загальнонімецьким питанням, і без полагодження справи об'єднання Німеччини не можна полагодити справи Берліну. А поскільки Берлін є пекучою проблемою, що весь час загострює відносини між Сходом і Заходом, то й справа об'єднання Німеччини є завжди актуальною. Бонн пропонує вільні вибори, як єдину можливу розв'язку. Його підтримують західні союзники. В такий ситуації східні німці повинні мати надію на визволення, якщо не тепер, то принаймні в недалекому майбутньому.

Та погляд Заходу і Західньої Німеччини — одна справа, а погляд Москви, яка є паном Східньої Німеччини — друга справа.

Москва заявляє, що Східня Німеччина є не окупованою, а самостійною державою, і, як така, вона сама повинна думати про своє майбутнє, отже справу об'єднання мають обговорювати Бонн і Панков. Одним словом, Москва хоче довести до таких переговорів між німцями, як ведуться тепер між ляоськими принцами.

Далі Москва вважає, що об'єднана Німеччина повинна бути нейтральною, тобто повинна порвати всі зв'язки із західнім світом, а головне виступити з НАТО і Європейського Спільного Ринку.

На таку розв'язку не хоче йти і напевно не піде Західня Німеччина, а розв'язки пропонуваної Бонном не приймає і напевно не прийме Москва.

Отже, шанси Східньої Німеччини, які на перший погляд виглядають далеко краще, як інших московських колоній, в дійсності не є кращі. Те, що під боком у неї є вільна Західня Німеччина, робить справу об'єднання тільки дуже голосною — і нічого більше. Москва добровільно Східньої Німеччини не відступить, бо це був би початок її кінця.

Крок назад, два кроки вперед

Коли ми придивимося добре до подій, зв'язаних з Німеччиною від закінчення другої світової війни, то побачимо, що Москва взагалі не думає про уступлення зі Східньої Німеччини. Фактично, весь крик довкруги Німеччини вона створює сама, бо має на то причини.

До часу збудування „муру ганьби" зі Східньої Німеччини через Берлін втекло понад три мільйони німців, переважно молодих кваліфікованих робітників. Пересічно кожного року втікало 200.000. Це дуже дезорганізувало економіку Східньої Німеччини, і Москва мусіла тому якось запобігти. І власне ті заходи Москви витворювали кризи, будили воєнні настрої, псували нерви паціфістам, породжували надії на війну в тих, хто її бажає. Але, як то тепер всі бачимо, одні свої побоювання, другі свої надії мусять визнати за безпідставні.

Москві ж ішло не про війну, а про спосіб, яким можна було б спинити масову втечу східніх німців. Випробувавши різні методи, вона

остаточно рішилася відгородити Східній Берлін від Західного муром. Це й дало тимчасову розв'язку. Бо хоч ще й тепер хтось вискочить через вікно, хтось пролізе прокопаним тунелем — це ніщо в порівнянні з попереднім станом.

Це не значить, що, поставивши мур, Москва зреклася його переступити. Зовсім ні! Тільки вона має на те час. Вона погодилася з фактом, що панування над світом не може бути здійснене на протязі однієї чи двох генерацій.

Цю справу дуже добре розглянуто у вміщеній в „ЮС Ньюс енд Ворлд Ріпорт” статті, автор якої, шукає різниць і подібностей між Гітлером і Хрущовим. Гітлер — пише автор цієї статті — поспішав з виконанням своєї місії, бо, на його думку, тільки він міг її виконати. Гітлер не хотів війни, але він був рішений її вести, якщо на даний час означену ціль не можна було досягнути іншими методами.

Хрущов не поспішає. Для нього нема стисло означеної дати, коли комунізм мусить запанувати над світом. І він не має амбіції дожити до того часу. Хрущов також визначає собі певні завдання і вживає різних засобів, щоб їх досягнути. Та коли у зв'язку з його заходами ситуація нагрівається до того ступеня, що загрожує вибух, тоді він відступає, але тільки на те, щоб знов почати наступ, коли атмосфера трохи прохолодиться. Бо найбільше чого він боїться — це війна.

Що це правда, показують події наших днів. Розпаливши Берлінську кризу і побудувавши мур, Хрущов починає охолоджувати атмосферу солодкими усмішками і приманливими пропозиціями. Хрущов ще ніколи не говорив так примирливо як тепер. Він навіть заангажував свою дружину для пропаганди миру. Хрущов добре завчив науку Леніна, який казав, що невільно виставляти на небезпеку „ядро комуністичної революції” — Російську імперію.

Отже, не зрікаючись своєї основної мети, Москва збудуванням муру в Берліні досягнула певну мету і на протязі якогось часу напевно сидітиме спокійно.

Ідеал Заходу — статус кво

Хоч між західними союзниками є розбіжності відносно того, в який спосіб здержувати офензиву Москви, нема між ними розбіжностей в тому, що Захід повинен обороняти тільки статус кво.

Якщо йде про Америку, лідера Заходу, то та позиція заступається однаково як республіканцями, так і демократами. І хоч вони критикують одне одного за зовнішню політику, знов таки йде тут не про що інше, як про успішність оборони.

Наведу два приклади, хоч не надто свіжі, але все ж актуальні для характеристики позицій обох партій.

Президент Кеннеді в своїй промові перед студентами сказав: „Переговори можуть бути успішні тільки тоді, коли обидві сторони досягнуть угоди, яку обидві вони уважатимуть за кращу, як статус кво, — угоди, яку обидві вони можуть розглядати, як таку, яка поліпшує позиції обох сторін”. Як бачимо, нема тут мови про якісь принципи, про справедливість, про перемогу добра над злом. Вихідна позиція — статус кво. Ціль — покращання позицій двох сторін; за яку ціну, чийм коштом — це не важне.

Подібне становище займає і противник теперішнього уряду, можливий кандидат на президента від республіканців у 1964 р., сенатор Голдвотер. Належить він до тих, що хочуть вести твердий курс проти комунізму, і є за перемогу в холодній війні. Та зі статті, вміщеної в недільному журналі „Нью Йорк Таймсу”, в якій Голдвотер з'ясовує своє становище відносно боротьби з комунізмом, виходить, що для нього перемога в холодній війні — не знищення комунізму, а збереження статусу кво. Він пише: „Якщо б ми нарешті могли задовольнити апетит ворога, даючи йому одно місто, одну країну чи одну територію, хто з-поміж нас, демократ чи республіканець, ліберал чи консерватист, не спокусився б сказати: даймо йому в ім'я миру і свободи для решти, даймо йому...”

Не беруся кваліфікувати цієї заяви з погляду морального, тільки вказати на її типово дефензивний характер. Задля оборони миру і свободи для решти сен. Голдвотер готов би пожертвувати місто чи навіть країну, яка втішається ще свободою! Це приблизно те саме становище що й президента Кеннеді, тільки висловлене відвертіше.

Об'єднання Німеччини неможливе без попереднього визволення східньої її частини від московського панування; визволення знов же

таки неможливе без офензивної настанови, а її нема ані в демократів, ані в республіканців.

Становище англійців ще більш примирливе, як становище американців. Становище Франції дещо твердіше, але це радше становище очікування. Лишається ще Західня Німеччина, яка могла б вплутати західні держави, як своїх союзників, у війну з Москвою.

Західньонімецький „мілітаризм”

Недавно Москва зняла була крик про небезпеку збоку Західньої Німеччини. Розуміється, це був звичайний трюк московської пропаганди, і його так потрактували на Заході. Бо для безсторонньої людини ясно, що нині збоку Західньої Німеччини немає жадної загрози для світового миру.

Західня Німеччина не є поважною мілітарною силою. Без виразної згоди союзників вона не відважилася б починати війни. А позиція союзників була недавно недвозначно з'ясована братом президента Кеннеді, Робертом. Бувши в Бонні, він висловив певність, що „роз'єднана нація буде об'єднана. Ще тяжко сказати тепер — заявив він — як це об'єднання буде здійснене. Америка не матиме магічної формули для об'єднання доти, поки комуністи тому противляться”. А коли йому поставили питання руба, чи Америка билася б, щоб здійснити об'єднання Німеччини, то він відповів без вагання: „Ні!”

Крім того Західня Німеччина не має спеціальних спонук, щоб починати війну. Три чверті німецького населення знаходяться в Західній Німеччині, і вони мають знамениті умови розвиватися під кожним оглядом. Ризикувати добром трьох чвертей задля рятуння одної чверти — це річ, на яку провідники сьгоднішньої Західньої Німеччини не підуть. Та й занадто малі вигляди на успіх.

До того ж тепер ведеться шалена антинімецька пропаганда, принаймні в англомовному світі. Хоч від часу закінчення війни минуло шістнадцять років, книжковий ринок заливає повільно антинімецької літератури. Вона зв'язана з гітлерівським режимом, але звичайно імплікується думка, що гітлеризм і німецький нарід — те саме. В такій атмосфері війна, розпочата німцями, знову змобілізувала б проти них всі народи.

Де вихід?

У 1953 р. страйк робітників однієї з берлінських фабрик обернувся в бунт, який за дуже короткий час охопив всю Східню Німеччину. Нищено символи комуністичного панування, влаштовувано революційні суди над комуністичними вислужниками, встановлювано по містах нову владу. Та по короткому часі московські танки привели країну до порядку.

У 1956 р. почалися заворушення польських робітників у Познані. Придушили їх таки самі поляки, і як наслідок того, прийшов до влади Гомулка, свого роду націонал-комуніст.

Того ж 1956 року вибухло повстання на Мадярщині. Це повстання тривало найдовше, охопило всі верстви народу, забрало найбільше жертв, наробило найбільше шуму в світі і нагородило Хрущова титулом різника Мадярщини.

Вже з самого переліку тих подій впадає в очі засадничий факт: вони мали відокремлений характер. Хоч повстання на Мадярщині відбувалося того ж року, що й познанський бунт, в Польщі вже було по всьому і поляки, крім симпатій, нічим мадярам не допомогли.

Вже з докладнішої аналізи виходить, що всі три події виникали стихійно; спочатку мали льокальний характер, без якоїсь далекойдучої цілі; не мали центрального проводу, який керував би всіми діями і використовував би кожний момент для скріплення революції. Марнування революційного часу особливо впадає в очі, коли аналізувати східнонімецькі і мадярські події.

Коли б революція була запланована наперед на певний, точно визначений час, і то в усіх, або принаймні у важніших поневоленних Москвою країнах, коли б ціль відразу була поставлена і від першого дня всі прямували до неї, то напевно результати були б імпазантні.

Візьмімо до уваги, що сучасна ситуація зовсім інша, як була перед 1939 роком. Тоді москалі становили в своїй імперії приблизно половину населення, а тепер вони є в меншості. За найновішими даними, які подає „Ворлд Елменек”, РСФСР має 117.498.000 населення, а союзні республіки 91.328.000. Ці числа означають населення республік, а не чисельність національностей, а, як знаємо, вони ніколи не по-

Д-р Богдан Стебельський

ЗАВДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ, ЛІТЕРАТУРИ Й МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ І НА ЕМІГРАЦІЇ

Культура кожного народу, самостійного чи поневоленого, є духовим виявом його життя і тим самим мірилом стану його життя, форм розвитку та ідей. З культури народу виникають його потреби духового і матеріального характеру. З культури народу, що своїм корінням сягає до часів його фізичного й духового народження, постають наука народу, його література і мистецтво.

криваються. В даному випадку коректу треба зробити на користь поневолених народів. Та навіть і з такими числами, додавши до населення союзних республік населення сателітів, матимемо імпозантне число 181.413.000. Сто вісімдесят мільйонів населення, яке стоїть на культурному рівні західноєвропейських держав!

Крім того сателітні держави мають свої армії, а в советському війську щодругий вояк неросіянин.

Чому ж тоді не шукати виходу в революції, тим більше, що тепер так багато говориться про боротьбу з імперіялізмом і дається незалежність краям, заселеним не народами, а племенами.

Говорив я вже про пересунення польського кордону на захід. Часом можна читати в англійській пресі, що цим пересуненням Росія прив'язала до себе Польщу. В цьому є багато правди. І це справа серйозна. Ми можемо її недобачати, можемо замовчувати в надії, що час її розв'яже. І дійсно, для тих, що хочуть пасивно чекати на розвиток подій, така постава правильна. Але для тих, що хочуть активно формувати майбутнє, така постава не годиться.

Пригляньмося, як та справа виглядає. Росія прилучила Галичину і Волинь до УССР, Полісся — до БССР, Віленщину — до ЛССР. Взаємини Польща дістала південну частину Східної Пруссії та землі на схід від Одри і Нісси. Такий стан Росія і теперішній польський уряд вважають за остаточний.

Захід в Ялті і Потсдамі визнав нинішні східні кордони Польщі за остаточні, але західні —

Соціологи говорять про різні ступені гуртового існування людей, включно з найвищою формою спільноти — нацією. На цьому ступені соціологія перетворюється в націологію.

Історія переконує, що людство не витворило вищої і кращої спільноти, як нація. В цьому переконують всі ті штучні міжнародні і державні форми суспільности, що космополітизмом та інтернаціоналізмом прикривають свій націо-

за тимчасові. Для західнонімецького уряду східні німецькі кордони також тимчасові. Недавно великого шуму в Західній Німеччині наробив лист кількох німецьких учених, які вважають, що теперішній східній німецький кордон треба визнати за остаточний.

Польська еміграція визнає теперішні західні кордони, а одночасно домагається східних кордонів з-перед останньої війни. Така ситуація витворює атмосферу непевности, підозріння і нервозности. Все це — вода на млин Москви. В такій атмосфері їй далеко легше панувати. Змінити щонебудь в тій ситуації нелегко. А без поважних змін тяжко думати про поважний успіх у боротьбі проти московського імперіялізму.

Та над тими справами повинні застановитися не тільки українці, які вже давно зрозуміли потребу спільної боротьби поневолених Москвою народів, зорганізувавши Антибольшевицький Блок Народів (АБН). Тепер черга на поляків і на східних німців, бо їхня доля не різниться від долі українців і інших поневолених Москвою народів. І дуже можливо, що єдино революція може змінити їхнє положення.

Пригожий на революцію час ще не наспів, але він може прийти дуже скоро, і до цього часу поневолені народи повинні готуватися.

Постава Німеччини до її східних сусідів може відіграти значну роль. Вона може причинитися до розвалу Московської імперії, але може також ще раз зберегти її, як то вже вона двічі зробила. Та тим разом вона також зберегла б і свій існуючий поділ.

нальний зміст. До таких спільнот належить ССРСР і Китай, інтернаціоналізм яких, уживаючи терміну Донцова з-перед 30 років, є розпеченим до червоного націоналізмом.

Московський імперіялізм у своїй суті є націоналістичний. Московська імперія, Союз СРСР, Соціалістичних Республік, має всі прикмети соціалістичного інтернаціоналу, а рівночасно в своїй істоті, у практиці — всі форми своєрідного, тільки москвинам притаманного, націоналізму.

Двоторовість форми — фактичної (русифікація) і вивіски (інтернаціоналізм), при одному змісті, потрібна Москві для досягнення політичних цілей. Тільки інстинкт москвинів, його форма — комуністична партія і держава, при допомозі гегельянсько-марксистської діалектики, вирівнюють всі протиріччя, що постають між суттю та вивіскою при реалізації цілей московської імперії.

Московський народ відіграє роль єдиної порадуючої сили в усій совєтській імперії. Він єдиний є підметом усіх контрольованих та офіційно інспірованих культурних, економічних і політичних процесів, бо тільки собі, єдиному в ССРСР, він забезпечив можливість діяння як державній нації.

З фіно-вятичівських етнічних сполук Московського князівства, що взяла на себе місію „збирача руських земель”, виросла хижацька держава, яка через месіанізм православ'я, об'єднання православних народів, країв і земель, через політику загарбань і анексій перебрала месіанізм ще ширшого засягу — злиття слов'янських рід в одному морі і, врешті, останню, найновішу дати концепцію — „пролетарі всіх країн, єднайтеся!”, що є найновішим месіанізмом Москви, „країни світового пролетаріату”.

Український народ і інші поневолені Московською народи включені насильством в різні стадії розвитку і росту московського імперіялізму. Українці і білоруси призначені на матеріал першого ступеня московського мовного, культурного і національного нівелюючого імперіялізму. Спільна назва княжої держави Русь для племен, що пізніше увійшли в склад українського, білоруського та московського народів, є претекстом для Москви, щоб повернути ці три народи спершу до державної, згодом —

до культурної і мовної, а остаточно — до національної унії.

Намагання здійснити цей протиприродний намір — продовження старої тенденції Москви, що ще за Богдана Хмельницького Переяславською угодою хотіла була представити себе, як захистницю православ'я і православних народів від мохаммедан та католицьких країв, особливо Польщі, окупанта українських земель. Тепер цей намір підкріплює теза Леніна: „Самостійна Україна можлива лише при співдії великоруського і українського пролетаріату, всяка інша самостійна Україна — неможлива”. Ця теза відноситься й до Білоруси, що практично означає таку тезу в політиці Москви: „Росія, Україна і Білорусь — невід'ємні складові частини, що їх намагаються розірвати чужі реакційні сили, ворожі агентури, які діють проти прагнення єдинокровних руських елементів об'єднатися в одно ціле. Ця об'єднувальна тенденція — це найбільш прогресивна тенденція, бо вона забезпечує далішні можливості розвитку цього конгломерату, який вже в княжу добу творив одну спільноту Руської Держави і який тепер, після завершення процесу об'єднання, приступив би до чергового об'єднання слов'ян західних та південних і мав би вистачальну біологічну силу, щоб повести остаточну офензиву для творення держави світового пролетаріату”.

Марксистська ідеологія з інтернаціоналізмом, матеріалізмом і атеїзмом становить в руках московських імперіялістів основну зброю. Марксизм із своєю класифікацією народів, як феодалних, капіталістичних та соціалістичних, з поділом їх на класи, з проповіданням класової боротьби і інтернаціональної солідарності пролетаріату, — став засобом втручання по тій лінії у внутрішні соціальні та національні проблеми поневолених і вільних, але інфільтрованих народів, аж до повної контролю їх духового життя. На базі теорії марксизму про класовість Москва ділить національні культури на класові культури. Згідно з ученням марксистів існує, поруч культурних інтересів різних класів того чи іншого народу, культурний інтернаціоналізм, що споріднює в одне, культуру пролетаріату та культуру буржуазії. При цьому, — кажуть вони, — культура пролетаріату є прогресивною, а культура буржуазії реакційною.

Отже культурний прогрес можливий лише після знищення буржуазних клас, що підтримують реакцію.

В такий спосіб під поняття буржуазної класи, буржуазного націоналізму підтягнула Москва визвольні самостійницькі і державницькі сили поневолених народів, а всі сили, які сприяють Москві, сили агентурні, підтягнуто під поняття прогресивних сил, сил пролетаріату. Самобутні форми культури поневолених народів приписано до реакційних форм культури буржуазної чи капіталістичної.

Щоб зліквідувати самобутність народів, які входять в обсяг московського імперіялізму, марксизм використовується не лише як філософську доктрину системи матеріялістичної науки, але в першу чергу як практичний засіб, що має виключити з пам'яті народів сторіччя національних культур і на могилі національних традицій будувати нові традиції, що мали б формуватися на „прогресивних зразках” московського народу, що, як „соціялістична нація” нібито найбільше розвинений, передовий у всіх ділянках матеріяльної і духової культури.

Тому, що для християнських і могомеданських народів, при ліквідації їх релігій, автоматично наступає ліквідація їхньої культури, створеної на базі національної духовости бодай одної тисячі років, — нищення релігії є щось більше, як філософська теорія атеїзму. Це означає виключення найважливіших творчих виявів націй, а з ними їх особовости і національної свідомости.

Перехід на базу „соціялістичної нації” вразно спихає історичні культурні народи в новий хаос, в нове творення світу, в якому началом і словом у началі була б Москва.

Українська советська наука, література і мистецтво мають завдання офіційно те саме, що й московська советська наука, література і мистецтво. Додаток український, білоруський чи грузинський відноситься виключно до мови і території. Зміст у всіх них, при прикметникові „советський”, означає московський, всеімперський. І тому при самому терміні советський всі вже звикли, що він означає всесоюзний, тобто московський.

Поняття советського народу, советської культури мають виразні тенденції. Вони — нівелю-

ють духовість поневолених народів. Цей термін заступає колишній термін „всеросійський” в царській імперії.

Так звана диктатура пролетаріату — практичний засіб насильно насаджувати імперські цілі Москви. Під цим плащиком інтернаціональних сил пролетаріату Москва понад сорок років накидала свою волю іншим народам.

Після теорії Марра в мовознавстві, лисенківської в біології, після хрущовських проєктів творення агроміст та політичного геноциду народів, що прикривалися марксистськими законами економіки, павловськими в рефлексології та після практичної політики перетасовування національних груп на просторах СРСР, Москва розкрила свої карти новою політикою, накресленою „300-річчям воз'єднання України з Росією”, теорією „трьох братніх народів, що прагнуть до поновного злиття після відокремлення з одної спільної народности руської княжого Києва”.

Советсько-московська наука зі своїми філіями в столицях „союзних республік” постійно звужує розуміння спільности „руських народів”. Найновіший курс уже твердить, що спадкоємцями Київської Русі є тільки росіяни, і назву „Русь” раз-у-раз заступається назвою „Росія”. Остаточо відсувається український і білоруський народи від спільности в Київській Русі, признаючи останнім національне виникнення щойно в XV чи на порозі XV і XVI сторіч. А виникнення тих народів нібито зумовлене такими історичними причинами, як монгольські навали з Азії, відділення від північної Русі-Московщини, впливи польської культури. „Культура соціялістичних націй союзних советських республік має знівелювати ці впливи та повернути розділених історією братів і зілляти їх в одне культурне, політичне і національно-державне русло”.

Згідно з цими напрямними советські науковці повели широкі досліди на всіх теренах імперії. Ні в якій державі світу не вивчають так широко, масово і поспішно минуле території і народів, що на ній жили. Ніде впродовж десяти останніх років не відбулося стільки розкопів, археологічних експедицій, як в СРСР. Матеріяли і досліди тільки з археології СРСР в останніх кількох роках видано у 89 грубих томах, з чого понад 30 з території України

від палеоліту починаючи. З такою ж екстенсивністю ведуться дослідження з етнографії на території СРСР, зокрема України і Білоруси. Окремий цикл видань присвячений народам світу, при цьому кожен країну трактується як географічне поняття, а етнічний її характер окреслюється як конгломерат народів: „Народи Казахстану”, „народи Кавказу”, „народи Ірану”, „народи Туреччини”, „народи Етіопії”, „народи Росії”, „народи України” і т. п. Остаточно залишається для внутрішнього вжитку термін „народи СРСР.”

Велику увагу звертає радянська наука антропології. Для кожної території видивається антропологічні збірники. Появилися окремі видання, присвячені Прибалтиці, Російській Федеративній Республіці, азійським територіям, особливо народам Сибіру.

Зразки мистецтва різних народів нагромаджуються в московських музеях, а найважливіші археологічні пам'ятки з усіх теренів СРСР концентруються в Москві і Ленінграді, де на їх основі опрацьовується фальшиві, імперськими тенденціями перейняті теорії про минуле тих теренів. Щоб доказати право Москви на цілість території, препарується історія по лінії споріднення московського народу з усіма іншими народами СРСР, в такий спосіб, що всі вони можуть знайти себе через Москву не лише в сучасному, але й в минулому. Алтай і Сибір в'яже Москва з собою Фінськими племенами, що прийшли етапами алтайської культури, сибірської нижнього Приоб'я і волго-окської, останнього етапу мандрівки азійських кочовиків, предків нинішніх москвинів і мадярів. Друге посвоячення, на яке покликається Москва, — це скитські кочовики іранського походження, що будімо через Україну увійшли в контакт з населеннями північних теренів сучасної Московії і вперше зв'язали кровно і культурно майбутні руські землі. Щоправда, ніяк не знайдуть радянські науковці (бо й годі знайти) пов'язання України з Москвою в культурі т. зв. мальованої кераміки Трипілля, що тривала на Правобережній Україні кілька тисяч років, як і черняхівської культури, що покривалася тільки з сучасними етнографічними теренами України і потривала понад півтисячі років.

Уся машина радянської науки працює над тим, щоб створити на уґрунтованих джерелах

гіпотези, які представляли б історичне минуле, навіть доісторичну добу теренів СРСР з провідною ролею москвинів. При цьому боротьба за минуле в радянській науці така ж безоглядна, як і за сучасність, і ведеться вона засобами нищення всіх тих пам'яток, які могли б заперечувати конструкцію московських гіпотез. Наприклад, нині не опубліковано ані одного черепа трипільської людини, хоч знайдено декілька цілих кістяків людей, що на теренах сучасного СРСР замешкували тільки Україну.

В ділянці мовознавства політика Москви добре відома. Є це лінія суцільної русифікації, і тому теорію Марра про класовий характер мови, що колись зобов'язувала радянських мовознавців, відкинута, бо йде радянській науці не про характер, а про ролі і впливи московської мови на всі інші мови народів СРСР.

За наказом Москви мистецтво в усіх його ділянках має служити будові комунізму, отже і творення єдиної радянської нації через етапи „соціалістичних націй” СРСР. Тому головне його завдання — проповідувати ідеї комунізму, пропагувати накази большевицької партії, а форма мусить бути зведена до найзагальнішого вислову не лише доступного для мас, але й очищеного від залишків форм, притаманних мистецтву окремих народів. Вирівняне до методи соціалістичного реалізму, мистецтво удоступнюється для всіх народів СРСР, а сам по собі соцреалізм деправує культури окремих народів і є для большевиків найкращим знаряддям для нищення залишків національних традицій у всіх родах мистецтва, від літератури починаючи, а на балеті й театрі кінчаючи. В такий спосіб гине традиція „Слова о полку” і козацьких дум в Україні, віршована форма епосу тюркських і кавказьких народів, гине мистецтво ісламських мініатюр, українського візантійського мистецтва, мистецтва грузинів і вірмен, пропадає народня культура, зливається в один спільний котлолок народня творчість, зникають національні стилі.

Московський удар спрямовується в народню творчість, яку засмічується московськими зразками. Цей удар спрямовується не лише в загальнонаціональний світогляд інтелігенції, що репрезентує націю, свідому свого сучасного,

минулого і майбутнього, але й в широкі маси народу, що свій національний світогляд зберігають традиціями, звичаями, всією національною культурою. Удар Москви по цих традиціях є такої ж сили ударом, як в економіці нашого народу була колективізація сільського господарства. Після тієї колективізації почалась культурна й духовна колективізація народів ССРСР.

В таких умовах московсько-советської політики українська наука, українська література і всі роди мистецтва в Україні виконують функцію, подібну до тієї, яку в політиці та економіці виконують представники партійного апарату. І так само, як про цей апарат не можна говорити, як про політичний український чинник, так само не можна говорити про українську підсоветську літературу, як про духовий вияв нашого народу.

На тлі цієї дійсності виринають обов'язки та завдання української науки та мистецтва на еміграції, як виявів вільної думки, творчого духа та правдивого почуття.

Відповідальність за втримання традицій української культури, її природний розвиток, як основи національного світогляду української спільноти, а у висліді боротьби українського народу за державне і національне визволення, — спадає в першу чергу на еміграцію, зокрема на ту її частину, яка зберегла національну ідеологію, передумову політичної боротьби.

Національний світогляд і націоналістична ідеологія пов'язуються у нашу добу в суцільність. Ми мусимо особливо чітко усвідомлювати наші завдання і їх конкретизувати на кожному етапі нашого розвитку, в кожній ділянці нашого життя. Щоб зберегти свою національну особовість, свій характер, ми мусимо усвідомити свою національну духовність, свою культуру, бо саме там ця особовість найвиразніше викарбувана. А щоб визначити наш власний шлях розвитку і забезпечити його всіми формами, яких вимагає національна спільнота в боротьбі за власну державу, як передумову нормального розвитку народу, — ми окреслюємо наші цілі і методи національної боротьби в ідеології націоналізму.

В умовах наступу московського імперіаліста духового, матеріального і біологічного зма-

гання нашого народу за своє існування, на першому місці мусимо ставити примат такої науки, такої літератури і мистецтва, які організують спільноту для виконання її першого завдання: боротьби за національне існування і державнотворчу форму вияву спільноти й окремих індивідуальностей.

Як людський організм, загрожений хворобою, мобілізує всі свої сили на загрожений відтинок, так і нація мусить концентрувати всю свою волю, здібності та сили на основних її прицілах. Саме ця воля прискіпшеного, сконцентрованого і спотуженого діями нації є її націоналізмом. Насичення ним науки, літератури, мистецтва є конечним в такій же мірі, як і цілого суспільного сектора, освіти, виховання, економіки і політики.

Беручи до уваги, що головний наступ ворога відбувається саме на відтинку культури, науки і мистецтв, українська еміграція мусить мобілізувати думання і почування свого народу позитивними ідеями, глибокою мораллю, ідеалізмом боротьби, що впливають з любови та посвяти одиниці власній спільноті, з самого факту життя в ній та для неї.

Маючи на увазі, що українська наука і мистецтво продовжують розвиток культури спільноти і усвідомлення її самобутности, — форми вияву науки та мистецтв мусять бути найвищої якості, бо тільки тоді вони виконуватимуть своє завдання. Мистецтво діє, впливає і виховує, отже веде, тільки тоді, коли воно природне, живе, коли воно є правдивим мистецтвом і має мистецьку мову.

Націоналізм мусить нормувати мистецьку творчість народу так, щоб вона морально скріплювала суцільність, розвивала свідомість, поширювала національний світогляд, організувала почуття для боротьби за здійснення національних ідеалів. Націоналізм загострює думання і діяння нації у найтяжчих періодах її історії і закликає триматися власної правди.

Мистецтво не замикається в самих лише вартостях естетики, як і наука не обмежується самими фактами. І наука і мистецтво мають свої ідеї, що їх творять мистці і вчені. Мистцеві і вченому ніхто не має права встановлювати форм їх вияву, отже творчости, а з тим стилю, але всіх їх зобов'язує одна національна правда, мораль і національний світогляд. Їх нормують

Степан Галамай

ЗАВВАГИ ІНШИХ ПРО ІДЕОЛОГІЮ

Існує загальновідомий вислів про те, що в дискусії народжується істина. Це значить, що навіть гостра виміна думок може причинитися до повнішого й кращого освітлення ідей, понять та залогень філософії, чи пак ідеології українського визвольного руху. Але така дискусія мусить бути ведена на відповідному рівні, її методи мають бути чисті, тобто противники мають приймати або заперечувати суттєві твердження, а не висувати, скажімо, несуттєвий закид чи

культура народу та ідеали нації в тягlostі живих, мертвих і ненароджених.

Націоналізм чуйно стереже, щоб чужа наука і чуже мистецтво не розкладали свідомости, моралі і волі нації на її шляху до визначених історією цілей.

Маючи все це на увазі, мусимо гостро протестувати, коли українські наукові організації видають чи перевидають таку літературу, яка посилює чужі ідеї. Видання, наприклад, творів Винниченка, популяризація мистецьких творів, позбавлених українського змісту, є чимсь гіршим, як лише витрата грошей, енергії й талантів.

Кожну ділянку життя в Україні, в якій деградується наш народ, ми зобов'язані випростувати фактами та нашою ідейною правдою.

На цьому відтинку мусимо сконцентрувати нашу увагу, зосереджувати діячів культури, науки і мистецтва. Наша видавнича діяльність мусить стати плянковою діяльністю дозрілих кадрів науки і мистецтва, мусить стати широким полем наукового і мистецького молодняка.

Мусимо вивести українську науку, літературу і мистецтво на передову лінію політичної боротьби за визволення своєї нації. Ідеалом мусить знову стати для них Шевченко, Леся Українка і Франко. Мусимо знайти відповідні зорганізовані форми для творчих виявів наших письменників, науковців, мистців.

Для правдивих творців української культури місце — на визвольному фронті. Утікали з цього фронту тільки малі, слабкі, безхарактерні, та ялові люди. Правдиві велетні духа вступали в перші ряди і вели за собою маси.

підозру і в такий спосіб улегшувати собі справу, втікаючи від виміни думок щодо суті, щодо основних тез чи узагальнень. Коли ж опонент не дискутує по суті, тоді ясно, що він не має змістовних аргументів. Іншими словами, парафразуючи Бекона Верулямського, він не вживає Божого дару, розуму, на добро українського роду.

Моя стаття називалася „Завваги про ідеологію”, і так треба її трактувати, тобто не применшувати й не перебільшувати її ролі. Це завваги. Аж ніяк не було її завданням „підбудувати і перебудувати захитані політичні концепції”, як то хоче вмовити в читачів п. Граб у ч. 32 „Вільної України” в своїй статті „Націоналістичні шукачі ідеології”.

Саме моя стаття мусіла заболіти „до живого” таких мислителів, як ось п. Граб, бо я показував у ній, що намагання деяких вчорашніх націоналістів втекти від ідеології є наслідком модної на Заході серед лібералів недооцінки складних питань ідеології. Я писав:

„Мінливу, живу природу суспільно-політичного руху, де мається справа з живими людьми, з їх резервуаром всяких ідей, емоцій, настроїв, усвідомлених і неусвідомлених прагнень, амбіцій, здібностей, талантів і т. д. — схопити й викласти на зрозумілу мову понять, то не є легка справа... Мабуть, у цьому й лежить одна з поважніших причин недооцінки ідеології та ідеологічних міркувань на Заході. Оскільки дехто дискутує з таким твердженням, що його висловлено в попередньому числі „Вісника” (див. статтю С. Г. „Дорожим розвитком національної думки”), варто бодай коротко спинитися на цьому”.

Тож кожному ясно, що ця стаття „Завваги про ідеологію” була подумана як продовження попередньої, тобто її ціль була заохотити молодших до глибшого вивчення ідеологічних проблем, очевидно, використовуючи досвід і надбання попередників, а не піддаватися закликачам тих, хто розчарувався в націоналізмі і, йдучи за сучасною модою на Заході, кплять — як п. Кордюк — або ставлять під сумнів до-

цільність досліджування ідеологічних проблем, як пп. Ребетова, Лісовий і ще дехто.

Справді, з різних причин, зокрема в Америці, до ідеологічних проблем ставляться з упередженням. Ровцек С. Джозеф у своїй книжці „Соціально контролю” на стор. 185 виразно стверджує: „Проблему ідеологій, як найвищої впливової сили цілеспрямованого мислення в соціальному житті, в основному ігнорували соціальні мислителі в Америці”. Як ілюстрацію цього ігнорування він підносить факт, що в Енциклопедії соціальних наук не приділено місця для ідеології. Тим часом ідеології, як стверджує той же Ровцек, „де потужні сили сучасного суспільного життя”, і з ним я погоджуюся. А всі ми знаємо, що це саме стверджував свого часу д-р Донцов, і прекрасно знають про це большевики й навіть американці. Тільки чомусь наші „сучасні” публіцисти хочуть втікати від цих життєво-важливих проблем і називають цю втечу поступом, прогресом, а всіх, хто нагадує підставові преміси і висновки, таврують як назадників. Ось так і п. Граб закидає нам, що ми не здефініювали й надуживаємо поняття націоналізму, що ми далі 30-их років, далі „Вісника” Донцова не пішли, отже держимося старого, бо, мовляв, Донцов фізично чи біологічно постарів. Але вони глибоко помиляються, бо ніяк не постаріло вчення Донцова, тобто ті засади, принципи, що їх він виразно накреслив.

Те, що далі писатиму, не є обороною Донцова — треба б на те більше даних, більше часу, місця і кебети. Але ставлю питання: що значить, що ми не пішли далі Донцова, куди? Чи не є це факт, що ті, які від нього відірвалися, нікуди не йдуть, але — розгублюються? Чи не є то відомий п. Грабові факт, що мірилом величини мислителя є саме те, що його система вияснює або „дає собі раду” з назриваючими проблемами, що їх приносить життя, тобто з такими проблемами, яких він сам не міг передбачити? Іншими словами про філософію можна сказати, що вона жива, коли має здібність відкривати нові проблеми і розглядати їх на базі і за допомогою своїх фундаментальних принципів та категорій. Бож ясно, що ніякий людський розум, навіть найбільший, не може знати наперед, які саме питання можуть ви-

никнути внаслідок розвитку емпіричного знання або спекулятивного опрацювання.

Про вчення Донцова можна сміливо твердити, що воно дає підставу і методу розв'язувати назриваючі проблеми, тільки ж треба ті проблеми розв'язувати при допомозі внутрішньої, духової і інтелектуальної дисципліни, а не перебігати до соціалістичного табору, і так пробувати завертати колесо історії.

Тут ми мимохіть вскакуємо в ділянку раціонального пізнання.

Ніхто й ніщо не зв'язує ініціативи філософа чи соціолога Граба шляхом раціонального пізнання творчо інтерпретувати основні положення ідеології націоналізму. Чи дискутував він будь-коли по суті з філософією Донцова? Ні. Чи по суті має щось закинути тим загальним думкам, що є в моїй статті? Ні. Він пробує зіпхнути нас на „побічні лотоки”. І цим виставляє собі свідоцтво. Ми ж за Гуссерлем мусимо вимагати, щоб філософ і психолог зверталися до речей самих в собі. Це значить, що всяке дослідження фактів, — а факти в області операцій ума, як і в „сфері ідей”, є фактами в не меншій мірі від тих, що існують у доторкальному світі, — мусить починатися від звичайного розгляду того, що дано, існує, без огляду на всі упередження, які хтось приховує в своїй душі, і без огляду на порядок у тих даних. Всякий дослід мусить спиратися на певні „вступні або перші припущення чи предумпції”. Деякі з них не допускають дальших демонстрацій чи доказування; вони є очевидні або принаймні їх вважається за незаступні. Інші становлять органічну частину загальної філософії автора, а ще інші належать до гіпотез, що їх може доведеться чи то зміцнювати аргументами, чи просто відкидати.

Загалом силам раціонального пізнання приписуємо звичайно кілька різних властивостей. Вони приблизно такі: здібність абстрагувати і творити концепції; здібність умово розбирати й приходити до нових висновків і пропозицій; здібність скеровувати думку або впорядковувати пропозиції в певну послідовність; пам'ять і, нарешті, здібність до рефлексії. Все це згадується тут для того, щоб проілюструвати складність творчого інтелектуального процесу, і також для того, щоб скоропоспішні критики Донцова наперед застановлялися над тим, про

що вони мають говорити (а чи тільки повторювати, як діти, за кимсь іншим), щоб до його писань ставилися з належною увагою, бо ці писання є вислідом невсипущої праці, непересічного ума і надзвичайного дару схоплювати те, що для нації, а не загумінку, для панської, а не плаксивої породи, єдино на потребу.

Ще зупиняюся на цих, так би мовити, інтелектуальних операціях, щоб показати, що раціональне пізнання є тільки початок розумового процесу, доконче потрібного, щоб перейти на вищий ступінь, тобто до методи, бо щойно від неї можна перейти до ще складнішого поняття, яким є методологія. Отже, якщо методологія є щось складне, то я питаю: яким великим генієм треба бути п. Грабові, щоб: а) в малій і журналістичній моїй статті відкрити загальномою методологію і б) відразу і безсумнівно побачити, що я привласнив собі методологію проф. Старосольського, бо якраз таке твердить у своїй статті п. Граб?

Чи він знає про що пише? Коли ж все таки пише, то це примушує мене прилюдно квестіонувати рівень і методи дискусії, яку він навізує.

Тепер повертаюся до питання про методологію проф. Старосольського, яког я особисто і більшість нас, студентів у Львові, шанували і який аж ніяк не потребує оборонців.

Чи покійний проф. Старосольський був творцем якоїсь школи в соціології? Якщо п. Граб про це знає, то чому мовчить, чому, замість показувати його вплив на мене, не написати б йому солідної розвідки з доказами на те, що Макс Вебер користувався думками українського соціолога. Це була б варта зусилля праця, бо вона допомогла б звернути увагу чужинного наукового світу на українську проблему. Але замість того, п. Граб використовує мій недогляд і зчиняє шум, щоб звернути на себе і на декількох членів своєї групи увагу, щоб була українська громада на чужині не забула, що така соціалістична група існує на світі білому.

Які були думки в моїй статті і інцидент з „Теорією нації”

У моїй невеликій статті порушено багато проблем, таких, як кривавий большевицький експеримент в Україні, динамічність націоналізму, боротьба за новий тип української твор-

чої людини, як інтерпретатора націоналістичного світогляду; я писав про пов'язаність руху з ідеологією, про ідеологію як систему цінностей, про суспільний бік ідеології, про ірраціональний момент в діалектичному матеріалізмі, про недооцінку ідеології на Заході, про відношення ідеології до політики, про символи і ідеологію і про наші завдання в такій ситуації.

І все це в одній статті. Звідси кожному неупередженому читачеві мусить бути ясно, що я не міг і не збирався робити будь-яких відкриттів і не потребував позичати в будь-кого методології, але немов би реасумував або, точніше, тільки торкався проблем, що їм роками присвячували свою увагу наші кращі публіцисти. Інакше кажучи, писав про речі, з якими більшість націоналістів обізнана, бо про них писали не тільки Донцов, не тільки Старосольський, але й Андрієвський, Вассиян, Озерський, Карбович, Охримович, Кравців, Княжинський, Ленкавський, Штикало, Гижа, Янів, Млиновецький, Сціборський, Мартинець, Пеленський, Ребет, Бойко, Орлик, Орликівець, Бочковський, Інґвар, Бойдуник, Марко Антонович, Бабій, Липинський, Кучабський, Мироненко, Мірчук, Вовчук, Єндик, Васькович, Брадович, Полтава, Кужіль і інші.

Очевидно, цей перелік імен далеко неповний, бо, наприклад, уже написавши попереднє речення, я пригадав, що перед „Теорією нації” Старосольського, тобто в 1921 р., проф. Ст. Рудницький видав книжку „До основ нашого націоналізму”, на якій слідний вплив Ренана і Маччіні. Чи п. Граб не знає, як багато українських авторів писали про розвиток ідеї, про суспільний зміст українського націоналізму? Чи він не знає, що автори, які пишуть на ту саму тему, раз-у-раз уживають подібних формувань думок, і в науці прийнято навіть говорити про „жаргон”, наприклад, математиків, для яких поняття простір — зовсім не те, що під тим словом розуміється в поточній мові? Мають свій жаргон також правники, філософи і ін. І це мусів би пам'ятати п. Граб, якби в нього була добра воля. Та він мав виконати завдання, тобто довести, що „вбогі духом націоналісти” пішли позичати розуму в соціаліста. Спосіб, в який він це робить, має всі позначки сенсаційності. А насправді ніякої тут

сенсації немає. Як я натякав на початку цієї статті, п. Граб списав всю свою мудрість у Лісового, а той, коли ще був націоналістом, разом з іншим вишкільним референтом, рекомендував вносити до списку вишкільної літератури не тільки Донцова, але й Старосольського. Отже, десь колись мені хтось подавав на курсі ідеї, що їх міг оформити проф. Старосольський в своїй книжці „Теорія нації”, яка, очевидно, тоді на думку Лісового не мала аж такого „соціалістичного характеру”, якщо він радив її вивчати в націоналістичних гуртках.

Тож нічого тепер п. Грабові мудрувати, мовляв, після уважного прочитання моєї статті прийшло йому на гадку, що вже десь те він читав. П. Граб прозраджується, що колись п. Лісовий-Граб добре знав книжку проф. Старосольського, на курсах з неї викладав, у брошурі „Розлам в ОУН” щонайменше три рази згадує проф. Старосольського і, очевидно, з місця відкрив подібні місця у моїй статті і в книжці професора.

Хоч деякі з положень, поданих у книжці проф. Старосольського, давно вже стали надбанням націоналістів, бо націоналісти не є такими нетерпимими до чужої думки, щоб відкидати її лише з тої причини, що її подав соціаліст, мені треба було бодай в дужках подати у своїй статті в тих місцях „Старосольський”. І я напевно це зробив би, якби мав під рукою його книжку (1922 рік), але, на жаль, мав я тільки нотатки. А крім цього треба об’єктивно ствердити, що про раціоналізацію чи не перший писав Фройд, а Фіхте писав про переклад підсвідомих хотінь на ясну мову понять (цитую за Донцовом). І ці факти, і брак книжки з 1922 р. спричинились до того недогляду.

„Виникнення в повній силі соціологічної точки зору на знання (та ідеї) невідхильно приносить із собою ступневе розкриття ірраціональної основи раціонального знання”. (К. Маннгейм „Ідеологія і утопія”, ст. 28 — тут мушу признатися, що Маннгейма я прочитав, а книжку українського вченого не міг дістати). Чинно-моторичні ідеї ми, правники, мусіли вивчати у Петражицького, студіюючи теорію права і філософію права. Про важливість ідей знаємо не тільки від багатьох українських авторів. Наприклад, Нортроп в „Ідеологічних різницях і світовому ладі” на стор. 407 твердить:

„Через всю історію Сходу і традицію Заходу почерез Гегеля важливість ідей для впорядкування суспільного життя приймалася як щось самозрозуміле”. Чи не те саме кажуть сотні авторів? Є це і в Старосольського. То чому твердити, що це я від нього взяв?

На тих повитинаних цитатах, що їх наводить п. Граб, видно вплив т. зв. австрійської школи на проф. Старосольського. З другого боку, можливо, що його книжка могла бути відомою проф. Конові. Чи й тоді п. Граб твердитиме, що цей останній присвоїв собі методологію нашого дослідника?

Бочковський писав: „Суспільні ідеології, навіть коли вони суто теоретичні, не можуть бути зовсім об’єктивними (чи не нагадає це Дюркгайма? На них все лишається певне тавро суб’єктивізму... ця власне обставина найбільше ускладнює науковий дослід суспільних явищ... („Вступ до націології”, ст. 5).

Я писав про трудність досліджування суспільних явищ, і цього в Старосольського не вчитав. Дивно, що п. Граб не твердить, що я позичив, чи пак привласнив собі методологію І. Бочковського.

Немає змоги докладно розглянути всі твердження п. Граба, а тому тільки отак, перше скраю візьмемо його твердження. Наприклад, він хвалить мене за мою власну дефініцію ідеології, як системи цінностей, і тут же, як то кажуть, попадає пальцем в небо. Насправді ту дефініцію я вчитав десь із 30 років тому в журналі „Розбудова Нації”, наскільки пригадую, в статті інж. Д. Андрієвського. Чому не назвав його як автора? Очевидно, не для того, щоб привласнити чужу методологію. Кожний, хто хоч трохи знайомився з націоналістичною літературою, повинен знати, що подібних дефініцій ідеології, як системи цінностей, які встановлюють наше відношення до зовнішнього світу, було куди більше.

Так само з думками, розсипаними на тих двох сторінках, що з них кусники повіривав п. Граб, роблячи тим недобру послугу авторові „Теорії нації”. Бо хоч і як я шаную, але не можу не зазначити, що думки, подібні до цитованих п. Грабом, знаходимо у різних попередників проф. Старосольського. Знов таки не можу дискутувати з проф. Старосольським і тільки зазначу, що в тих 20 рядках — тобто

в одній дванадцятій частині моєї статті, — що їх наводить п. Граб, видно вплив Гегеля (розвиток думки), Фіхте (ідеї — поштовх до акції, Фіхте відкидає раціоналістичний догматизм Канта, підкреслює соціальний характер всякої людської акції), Спенсерової „Системи синтетичної філософії”, в якій між іншим він виразно підкреслює обмеженість людського знання, наголошує процес суспільної диференціації і інтеграції і т. д., Раценгофера з австрійської школи, Парето Вільфредо, який має своє ім'я в економії (несвідомі мотиви і свідомі цілі в поведінці — 1916 р.), Масарика тощо.

Згадую про це не для ніякої іншої мети, як тільки для того, щоб пояснити, що я не мав наміру замовчувати імені проф. Старосольського, що думки, які я вчитав із своїх старих записок, були знайомі мені з лектури інших авторів, і, як виглядає з наведеної п. Грабом цитати, не зважаючи на виразно тенденційне підтасування, ці думки прозирають в різних місцях книжки проф. Старосольського, а мої записки виявилися замало точні.

Прочитуючи ще раз свою статтю, я щойно тепер усвідомив, що ідею порівняння соціологічного дослідження з дослідом в області землі я не свідомо „привласнив” від економіста проф. Бовлдінга. Це порівняння просто вскочило в статтю як ремінісценція з його „економічної аналізи”. Таке, зрештою, трапляється часто, і ніхто ще з того приводу не робив шуму. Шкода, що п. Граб, як то виходить, К. Бовлдінга не читав, а то була б для нього нова нагода розкритикувати „ідеологічного шукача”...

З написаного досі виразно видно, що не добро української справи, а хіба тільки бажання докучити своїм політичним противникам мав на увазі п. Граб.

Для тієї мети він не завагався пропустити цілі уступи з моєї статті або з проф. Старосольського. Наприклад я писав: „Як показує досвід із суспільними рухами інших народів, як показує досвід суспільних рухів в Україні, ідея, так сказати б, мусить набрати тіла, крові, вона мусить до деякої міри „арационалізуватися”.

Цілий цей уступ, подібно як і інші, п. Граб пропускає.

Також в ім'я того завдання він не вагається підставляти різні речі і ставити між ними знак

рівняння. Наприклад, як виходить з наведеної ним цитати, проф. С. Старосольський писав про агітацію, а я писав про думку. Чи агітація і думка те саме? Якщо ж не те саме, то чому п. Граб ставить між ними знак рівняння?

Ясно, що п. Грабові не йде про об'єктивну правду. Він хоче вмовити в читачів, що націоналізм не виправдав себе, що націоналісти шукають ідеології. Про кризу людини визвольного руху писали вже духові повитухи Косача, писав п. Лісовий, а перед ними Пушкар і інші, що про них сьогодні ніхто й не згадує, а український націоналізм, що бачив на своєму віку не одно диво, живе і веде за собою народ у його визвольних змаганнях.

На кого розраховує п. Граб, коли хоче, щоб йому повірити, ніби рух, що захопив весь український Захід (вислів п. Лісового) і розворушив значну частину українського Сходу, зумів доконати таке чудо без чіткої ідеології? Чи дисциплінована, в боях випробувана політична організація змогла б добитися тих успіхів без своєї ідеології? Ні, п. Граб, ідеологія була і є; я не збирався „підбудувати захитані позиції”, бо не є вони захитані, але я кликав нашу молодь, майбутні нації, не йти на підшепти „дядьків отечества чужого”, які дораджують молоді держатися осторонь ідеологічних проблем, кликав все наново і щораз систематичніше інтерпретувати основні положення ідеології українського націоналізму, що схоплює найкращі перлини українського духа, саме в „глибокому інтелектуальному змагу”.

Бо „ідеологія потрібна для того, щоб нарід не дав себе захопити чужим ідеологіям, ідеологія повинна мати свій осідок радше в серці, як у розумі, бо віра є тривкішим якорем єдності, ніж інтелект. Що осяде в серці, те неминуче формуватиме розум, але це не доконче мусить бути так, коли буває навпаки. Ідеологія мусить бути не закостенілою, але досить гнучкою (ліпше було б сказати життєвою — С. Г.), щоб акомодувати інтелектуальні обрії, які постійно поширюються, і уникнути ствердження її емоційної бази докруги певних прийнятих правд. Вона має бути глибока як система думки для того, щоб притягнути й задовольнити інтелектуальні прагнення своїх націоналістичних прихильників”. (Нузейбай, ст. 59).

Василь Гальченко

МОСКВА І УКРАЇНЬСЬКА ЕМІГРАЦІЯ

Історія імперіялістичних підбоїв Москвою сусідніх народів докладно вивчена і проаналізована істориками. Зате історія боротьби московського уряду проти еміграцій з підкорених Росією країн залишається й далі ділянкою з багатьма білими плямами. Проте, еміграції часто дають визначних людей, які залишають свою прапелю тривкий слід в історії (П. Орлик і його син, в українців. А. Міцкевіч у поляків, Мадзіні в італійців і т. д.). Проти таких людей особливо запекло воював впродовж усієї історії еміграцій російський уряд, вдаючись до найдрастичніших заходів (о. Агапія Гончаренка, наприклад, заманили на корабель, мовляв для побачення з російським консулом, скували руки і звідти перевезли у в'язницю, з якої він врятувався майже чудом). Не маючи змоги вдатися до масових репресій супроти втікачів за кордоном, російський уряд полював за поодинокими політичними емігрантами, українцями, грузинами, поляками. Царська „охранка”, а згодом большевицька Чека, ГПУ, НКВД-МГБ завжди мали досить фінансів та агентів, щоб різними методами оплюгавлювати, очорнювати емігрантів, викрадати особливо небезпечних, застосовувати проти них моральний і фізичний терор.

Тому, що політичні еміграції час від часу поповнюються новими втікачами з поневолених Москвою країн російська політична поліція постійно підсилювала свою активність. Раніше вона поборювала еміграції з допомогою своїх таємних агентів та підкуплених осіб з країн поселення еміграцій. Тепер вона використовує для цього значно більший актив і засоби: радіо, пресу, кіно, театр, письменників, туристів, і т. д. які виступають з сфальшованим обвинуваченням і паплюженням людей, що змагаються за

визволення своїх батьківщин, в ім'я святих ідей вибравши важке, життя політичного емігранта.

У 1920-их роках советська влада вела з українською політичною еміграцією війну легальну й нелегальну. До першої належали виступи комуністичних діячів, письменників, істориків і т. д. в пресі проти еміграції та її окремих представників; до другої — підступи вбивства полк. Євгена Коновальця, Головного Отамана Військ УНР Симона Петлюри та інших визначних українських особистостей за кордоном.

У 1930 і 1940-их рр. советська преса замовчувала перед українським народом діяльність української політичної еміграції у вільному світі. Лише вряди-годи появлялися вістки про еміграцію в яких сповіщалося, що вона „давно загнилася”, що її вже фактично немає.

Після закінчення другої світової війни Кремль, злякавшись мільйонів живих свідків душогубної московської політики, організував широку кампанію примусової репатріації з Німеччини і інших західноєвропейських держав українців, вивезених німцями і тих, що самі втекли із Советського Союзу. Використовуючи непоінформованість Заходу і советофілство деяких західних політиків, а також продажність окремих осіб (з канцелярій УНРА чи ІРО не раз зникали цілі списки людей, які не бажали „вертатись на родину”), — Кремль не рахуючись з величезними витратами, вивіз до Казахстану й Сибіру мільйонові маси колишніх громадян і не-громадян ССРСР. У Ленці відбулася безприкладна трагедія видачі політичних емігрантів-козаків московським червоним катом. Заходами Святішого Отця Папи Римського, а зокрема архиеп. І. Бучка відвернено криваву загрозу видачі десятків тисяч політичних емігрантів — у першу чергу з України — в 1945-46 роках в руки большевиків. Тоді ОУН організувала по таборах ДіПі самооборону проти советських людоловів із стійками, алярмуючою системою та іншими засобами.

Провокативна діяльність советських „репатріаційних місій”, які часто вдавалися й до фізичного насильства, підступна діяльність за-

Чи не нагадує це Донцова? А тим часом це, як бачимо, цитата з чужого і далекого до українських справ автора. Тож, коли не в українських авторів, то бодай в арабів нехай дечому повчиться п. Граб. А саме, що ідеологія не легка, але зате дуже важлива справа, і навіть Грабові не вільно від неї відмахуватись.

маскованих агентів ззовні і в середині самої еміграції, антиеміграційні випадки деяких органів західнонімецької преси, виступи советських представників в організації Об'єднаних Націй — все це далеко не повний перелік методів і засобів боротьби Сталіна проти еміграції, боротьби, в якій не гребувало і убивствами і викиданням з вікон на брук політично активних емігрантів . . .

Але за Сталіна советська преса ще уникала інформувати своїх читачів про те, що за кордоном перебувають маси українців та інших вихідців з СРСР і сателітних країн, що кожна національна еміграція має свої організації, товариства, осередки і т. д.

Після смерті Сталіна становище змінилося. Кремль був змушений вдатися до іншої тактики в багатьох справах, внутрішніх і зовнішніх. Постанови 22-го з'їзду компартії трохи відкрили вентелі для свіжішого повітря. З другого ж боку, українська та інші політичні еміграції в Західній Європі і за океаном розгорнули таку широку діяльність в різних аспектах, що відомості про неї просочувалися і в СРСР. Тож советські пропагандисти дістали від уряду наказ розгорнути найгострішу критику діяльності емігрантів, у першу чергу — українських учених, які в НТШ і ВУАН почали видавати цінні праці не лише українською, а й іншими мовами. Поява тих праць на полицях світових бібліотек, як і політичні виступи різних українських представництв на зовнішньому форумі, змушували Кремль активно реагувати. Так, лише мале пресове повідомлення про прибуття на Формозу голови ЦК АВН п. Ярослава Стецька викликало в советській пресі напади люті; на участь українських учених у міжнародних конгресах реагувала советська преса в лайливому тоні, бо серйозно комуністи полемізувати не можуть, не маючи протидоказів на правдиві висновки наших учених.

Наймаркантнішим прикладом вимушеної реакції є публікування „Української Радянської Енциклопедії” — після виходу в світ кількох томів Енциклопедії Українознавства за редакцією проф. В. Кубійовича. Треба зазначити, що советську українську енциклопедію підготовлювано до друку дуже давно, потім її забороняли, потім знову підготовляли — для шовіністичного московського уряду вихід україн-

ської енциклопедії аж ніяк не бажаний, нехай вона буде і на 120% комуністична, адже це ще раз свідчить про існування окремого народу, з власною історією та національним обличчям.

Хрущовщина вже не може замовчувати еміграцій, не може і пасивно відбиватися. Відгук нашої праці в Україні такий великий, що виконавці волі Москви змушені видавати спеціальні книжки, завдання яких полягає в боротьбі з українськими ідеями самостійності і незалежності, які нуртують в поневоленій нашій Батьківщині. Комуністична пропаганда всіляко намагається пов'язати ідеї суверенності України лише і виключно з еміграцією, мовляв, це вони там, „на службі в імперіялістів” так хочуть, а український народ живе щасливо під опікою „старшого брата”. Еміграція, мовляв, уже „догниває” — отож і самостійницькі ідеї скоро автоматично зникнуть! Тому:

„... Українська контрреволюційна еміграція зосереджена в основному в США, Канаді, Зах. Німеччині і Франції. Вона перебуває в стані повного морального розкладу. З її середовища імперіялістичні розвідки вербують диверсантів і шпигунів для підривної діяльності в СРСР і країнах народньої демократії”.

(„УРЕ”, том 4)

Щоб задурманювати слабодухих і слабоумних, Москва зорганізувала широку пропагандивну мережу, в яку входять видання Берлінського Комітету „За возвращеніє на родину” (в тому числі й листок „Вісті з України”), спеціальні радіопрограми „для українців, які перебувають за рубежами рідної землі”, з надзвичайно сильними трансмітерами, хоч цих програм ніхто на Заході й не глушить; книжкові видання типу „Під чужими прапорами” В. Беляєва та М. Рудницького, де паплюжиться ім'я героїчної Української Повстанської Армії. Москва спритно використовує так зв. „прогресистів”-свистунів та інших засиньоокеанських перевертнів.

Смерть д-ра Ребета і сл. п. Провідника Степана Бандери, як і тасмнична загибель деяких активних протимосковських діячів з інших еміграцій, показує, що хрущовщина, яка так пропагує „мирну коекзистенцію”, діє сталінськими методами, лише старанніше замаскованими; що від часу Пилипа Орлика і о. Агапія Гончаренка мало що змінилося в Москві, що вона

В. Барка

ДІЯМАТ І ТВОРЧА ДУМКА

(Продовження з попереднього числа)

II

Шлях, який вибрали протилежні націонал-комуністи, наприклад, Бухарін і Гринько, ремонтуючи діямаат, — вів, звичайно, до поразки.

Бо неможливо, зостаючися при концепції докорінно хибній, зробити з неї окремими спрявленнями і додатковими характеристиками вірний світогляд. Трагічність помилки тут подібна до гіркої самоомани всякого націонал-комунізму сучасності. Через прибрання національних прикмет органічна неправда комуністичної доктрини не змінюється в свою протилежність, а зостається собою, хоч би навіть при ній діяв високий патріотизм речників.

Концептивна помилковість червоного матеріалізму глибинно шкодить всьому націонал-ко-

й надалі залишається незмінною імперіялістичною, агресивною потугою, для якої не існує поняття шляхетності на полі бою і для якої всі засоби — як для недавно похованого гітлеризму — добрі в боротьбі з ідеологічними противниками.

До яких мізерних заходів у боротьбі проти патріотичної української еміграції вдаються большевики, видно хоча б з таких прикладів: у травні цього року надруковано в нашій пресі осторогу, що невідомі особи поширюють „Відкритий лист” з підписом д-ра С. Витвицького, сфальшований большевиками, щоб внести заколот в лави еміграції, у травні ж Головна Управа ООЧСУ опублікувала осторогу проти нової провокативної листівки, виданої у зв'язку з конвенцією Українського Народного Союзу.

Тим часом советські борзописці у пресі для українського народу поспішно „ховають” нашу еміграцію, справляють похорони для тих, хто й на гадці не має складати зброї в боротьбі з імперіялістичною Москвою. У кожній статті, брошурі, книжці, що стосується української еміграції, советські автори твердять, що еміграція „остаточно догниває на заокеанських смітниках”.

А що такі „похорони” ніяк не вдаються, що між українськими людьми по цей бік і по той

муністичному рухові, навіть найбільш героїчному, який прийняв її в штучне „дерево життя”, назамін істини.

Виявлення основної хибности концепції діятиме з вибуховою силою проти руху: проти його філософської „голови”. Звичайно, якщо збережеться здорове, властиве народові протягом тисячоліття, шукання правди — супроти упереджень, нехай і скріплених найбільшою політичною силою.

Створюється фатальне становище для згаданих речників, подібне до того, в якому опинився тексасець Генрі Зігленд пів століття тому. Попереду, в 1893 році, його скривджена подруга накладала на себе руки. Брат її мстив: стріляв на Зігленда і, гадаючи, що вбив його,

бік заслони постійно відчувається зв'язок, що українська еміграція не втрачає активності і виховує нові кадри національних борців за свободу України, — то комуністичним писакам не залишається нічого іншого, як гніватися. І вони гніваються, на нашу адресу посилають прокляття, бризкають їддю, і при тому на всі лади вихваляють „великий руский народ”.

У книжці О. Мазуркевича „Зарубіжні фальсифікатори української літератури” (Київ, 1961) на кожній сторінці знаходимо таку „полеміку”, „характеристики”, такий „критичний, науковий і об'єктивний аналіз” творчости майже всіх українських письменників-емігрантів, які стоять на національних позиціях:

... „Бандитський „Гомін України” з орендованого в Торонті підворіття, цитуючи це речення, здійняв галас — у котрий уже раз! — проти української радянської літератури... Вся лайка „Гомону” до цього, власне, і зводиться: в кінці статті бандит пера” і т. п. (стор. 151).

Справжнє обличчя бандитів, починаючи від Шелепіна, ми маємо надію побачити на процесі Сташинського. А покищо вже самий тон писань советських пропагандистів про українську еміграцію показує, що „подмосковські вечера” дуже в Москві захмарились, що чим більше наша еміграція працює для визволення України тим більше програє Москва на ідеологічному полі бою.

теж вчинив самогубство, слідом за сестрою. Але куля тільки поранила обличчя Зігленда. Вона застрягла в дереві і пробула там до 1913 року, коли тексасець вирішив дерево зрубати. Було воно надто тверде для сокири, тому тексасець вжив динаміт, щоб повалити його. Від вибуху стара куля, пробувши нерухомою двадцять років, полетіла, мов вистрілена з пістолі: влучила в голову Зігленда і вбила на місці.

Філософська омана, глибоко влечана в визначному громадському рухові виривається при вибухових подіях життя і катастрофічно шкодить.

Через неї спримітивізовано духовні ниви українства. В час її панування в УССР самі ж українці протягом 20-х років і початку 30-х, до подій „Варфоломійського” періоду, занедбали скарбницю національної духовності. Твори Вишенського, Сковороди (в повній збірці), Величка, Юркевича, як також „Історія Русів” і багато, багато дорогоцінностей було об’єктом зневажливого ставлення: і в літературно ідеологічних „сферах” націонал-комунізму, і в видавництвах. Ось, тепер Москва заробляє собі культурний „капітал” на Вишенському (Сочинения, СССР, Москва-Ленинград, 1955) та інших великих українцях, видаючи їх твори.

Якби схотіли, то могли б українські комуністи видати багато клясичних творів тоді, в середині 20 років, коли можна було. Тоді і в советській Росії цілий ряд видавництв, зокрема з ініціативи Луначарського, друкував такі книги — авторів „отечественних” і закордонних.

Російський діямат зв’язав руки і думки таких діячів того часу, якими були Скрипник та люди його напрямку, що, однак, помимо того і супроти того, мали силу характеру і відвагу протистояти червоній Московщині десятикратно дужче, ніж гомулкіянство пізнішого часу.

Але глибинна трагедія духовної неправди руйнує їхню героїку.

Через цю неправду провідники стали в розколі народних сил, ведучи одних українців проти других. Через неї спустошено творчу сферу з найчудовішими вицвітами духовної культури в її ідеалістичних віках.

Такий нищівний вплив від омани діалектичного матеріалізму бачимо також на прикладі панівного націонал-комунізму росіян: т. з. **большевизму**, замаскованого, навпаки, всіма зов-

нішніми прикметами міжнародности. Він занастив російський народ і зруйнував всі великі традиції його як будівника духовної культури всесвітнього знання.

Але і в „ремонтній” спробі була загроза для панівного діямату: бо розкриття світоглядних фатаморган і помилок його могло б набратися потім, дякуючи праці інших дослідників, вигляду „ланцюгової реакції”, — обвалу за обвалом, аж до цілковитого краху.

Тому реформи спинено великою кров’ю, особливо в Україні, і накладено на праці, в яких вони здійснювалися, могильну плиту з висіченими закляттями.

Націонал-комунізм прийшов на червоноросійських багнетах до владичности в Україні, про що свідчить сам Скрипник.

Відтіснено в чорноту облоги, переслідування і страти — найкращі національні сили: українських культурників і державних діячів, демократів з переконання, книгарів і просвітників, кооператорів і митців, які навіть серед жаків, серед всієї макабрики і кайнства, заведених при комунізмі в Україні, спромоглися видати багато книжок, гарних і корисних, втримати серед гущини народної доброї традиції культурної праці.

Якби ці люди перебували при кермі державности і культурного життя в Україні, вона стала б серед найпередовіших учасників світового прогресу, зберігши весь скарб попередніх віків. Творчість наукова і артистична, при збереженні свободи думки та ідеалістичних течій світогляду з об’єктивними правдами в дослідженні і в мистецькому надхненні, — з’явила б незрівняний розквіт, супроти того витопування грядок в клятій „клясовій боротьбі”, коли змарксовані варвари за всяку ціну нав’язували живому і прагнущому духові народу свою окаянну „марксо-ленінську методологію”, себто русифікований діямат.

Нагорі, серед інтелігентних осіб, сміливих виразами особистої думки, як Хвильовий і його прихильники, можна було знайти співчуття чи підтримку для справжньої творчої праці. Але в нижчих прошарках націонал-комунізм світоглядною нетерпимістю підходив досить близько до сталінців і молотовців, до зборища переслідувачів за всякий відхил від найпримітивніших догм партизованої і комсомолізованої

діяматчини, вживаної як задушлива мряка — для згашення всякого вільного творчого думання, однаково — в навчальних закладах, як і громадському та літературному житті.

Між ними укапісти становили виняток: здебільшого люди зрівноваженої вдачі, твердого погляду і резонного судження, з відданістю національній справі в її комуністичному трактуванні. Однак, вони діяли ніби червоно-блакитні „іконоборці” і поділяли з діяматчиками їх духовну неправду: та і самі були скоро відсутні зовсім в тінь і винищені.

Осуд для всіх чи для окремих груп і одиниць, схожий на вирок в документах таборів: цих проти тих, — був би надто спрощеною річчю після того, як люди згинули, викликавши загибель і прийнявши її за свої суб'єктивно „вірні” переконання, при об'єктивній омани; в своїй твердій впевненості, що служать рідному народові — його добру, волі, національній незалежності від Москви. Хоч самі ж розбивали його єдність і сприяли кормизі.

Тут здійсниться остаточно вже не наш, а Божий розсуд, бо з тією загибеллю, справа забрана від відання земних, як і в кожній трагедії життя. Це не відбирає нікому права найрішучішого осуду самих поглядів і вчинків, що складають разом найбільший історичний міраж в Україні, глибинним духовним джерелом якого була марксистська „віра” з світоглядом неправдою доктрини.

Найдалекозоріший з руху, М. Хвильовий, під час моторошної катастрофи його життєвої „віри” в „загірню комуну”, відчув, що для визволення від омани треба неодмінно знайти правду світоглядом. Він її вґрунтував на філософсько-поетичних берегах „романтики вітаїзму”, яка становила собою цілковиту протилежність до діямату і відкривала перспективи для шукання світоглядом правди незалежно від московських начотчиків з комуністичного талмудизму.

На жаль, не зміг Хвильовий зовсім вирватися з-під Джагернаутової колісниці, коли роздаювала обідням диявольного головоморочення в діяматчині, і згинув духовно, що становить ще боліснішу драму, ніж фізична загибель цього огненного таланту, реформаторсько в письменстві.

Омана його і його спільників була трагічною в найглибшому значенні слова; але тепер, якщо декотрі українські ідеологи будуть такі необачні, що знов дадуться на підмову діяматчину, це вже буде омана цілком фарсова, як ознака подібності до Панургового стада, — без вилікування.

Бо вже розвіюється „зачарування” над душами і обертається могильною архинудьгою. Б'є година, і вже застряє в вікниці чорт цього філософського наведення, яке заповонило розуми не тільки в ССРСР, а також далеко за його кордонами.

Ніколи в історії земного світу і ніде в народів не з'являлася така великопекельна намара з горючими і безжалісними тенетами, як в діяматі. Ніхто з ворогів Бога і людства досі не висноував так великовітно духовну неволю в неправді, розвиненій над поняття про небо і вічність, над добро і любов, над життя і смерть, — як в цій грандіозній мороці, через стиль „науковості” і революційний патос.

Коли зважити, що світовий пандемонієм комуністів і їхніх „друзяк” вживає багатство і звірство — для нав'язування духовної темниці діямату, то можна уявити, якою радістю звільнення світиться вихід з тенет цього зла.

Хто визволився від духовної чуми діямату, той може знайти дорогу до „сонця правди”, як казав Шевченко.

Обидва найвизначніші теоретики-марксистів ХХ століття, в III інтернаціоналі, Ленін і Бухарін, визнали в „писемній формі”, що їх патріарх і першовчитель помилився відносно ступеня індустріального розвитку країн, де пролетарські революції насамперед розривають „ланцюг” старого строю.

Обидва були „битими на всі боки” лисами першої кляси; вони зробили вигляд, що справа проста: досить найвищий ступінь змінити найнижчим (Бухарін) або середнім (Ленін), і нема чого бити на сполох про саму світоглядом систему марксизму і його методу — діямат.

Але насправді для цілого вчення Маркса ця помилка означала доглибну і доосновну катастрофу теоретичного порядку, пов'язану з крахом найістотніших сторін філософії пролетарської революції, її стратегії, навіть самої історичної долі її ідеалів і перемог.

Тут матеріялістична діалектика, цілковито вся, прикладена до історичного процесу в його „вершинній” революційній стадії, — обвалилася, як помилково розчислена будівля.

Бо ж якраз в індустріально найрозвиненіших країнах капіталізму, за вченням Маркса, створюються вогнища революційного, можна сказати, „прометеїзму” пролетарів, який повинен забезпечити перемогу над силами „старого суспільства” і успішну побудову соціального едему на землі.

Згідно з теоретичною схемою в ділянці Маркса і Енгельса, розвиток продукційних сил суспільства — на певній стадії: в країнах передових, найпоступовіших в індустрії, порівнюючи з іншими державами, приходить в суперечність з існуючими виробничими відносинами; тоді „наступає епоха соціального перевороту”.

Має значення якраз вибуховість суперечності між найвищим в свій час розвитком продукційних сил, в їх індустріальному комплексі, — і невідповідними, гальмуючими виробничими відносинами: вони, як сукупність, як „база” суспільства, розриваються, наслідком чого надходить катаклізм в цілому суспільстві з його „надбудовами”.

До цієї соціальної „динаміки” діямату приєднується своєрідний, на його схемі оснований месіанізм „вишколеного” пролетаріату і, як уявляли Маркс і Енгельс, „свідомого” (певна річ, через їх вчення!) „гордого”: вже — в душі якогось демонізму новочасних „носіїв світла”.

До двох згаданих сторін проблеми: організаційної і світоглядкової, приєднується справа т. м. бойової моралі і самого „духу” боротьби в його гарті.

Все виявляється в соціальному Везувії, який повинен вибухнути через внутрішні суперечності капіталізму, доведені до найвищого напруження: так спляновано в матеріялістичній діалектиці фундаторів.

Вони вважали, що тут криється „серце” їхнього вчення, бо звідси, після загибелі „старого світу”, повинно початися будівництво „золотої доби” комунізму. Зіходяться віч-на-віч, при смертельному протиставленні, антагоністичні могутності: їх боротьба, вибух і завершення всього в новому стані, з „диктатурою пролета-

ріату”, становлять взірцеві речі з діалектичної схеми для матеріялістичної філософії історії.

Вершинну протиборність, ніби соціально-політичний „шпаннунг” історичної драми в її діалектичних закономірностях на матеріялістичній основі, окреслено з великостильністю, модель якої взято з Гегеля.

На верхів’ї розвитку мусять „перегоріти”, „перетопитися”, щезнути основні залишки в свідомості, принесені пролетаріатом з його „лона”, звідки вийшов: з різнокласової стихії „низу”, переважно — т. з. „дрібнобуржуазної”. Сама ідеологія революційних „когорт”, що, зрештою, відображує новий тип виробничих відносин, повинна, згідно з схемою, скристалізуватися остаточно на цій вершині. Там здійсниться оформлення пролетаріату як класи; його злютованість і дисципліна, злагодження в загони могильників капіталізму, які мають стати будівниками прийдешнього суспільства.

Класова свідомість, згідно з вченням обох містагогів комунізму, визначувана буттям, можлива, як чисто пролетарська свідомість, тільки дякуючи завершенню дороги революційної класи на згаданій вершині, в індустріальній сфері найвищого розвитку, т. м. в центрі „пекла капіталізму”.

Схема становить видозмінений варіант Гегелевої „симфонії” вселенського розвитку через діалектичні закони, в освітленні від того об’єктивного ідеалізму, що з його погляду реальність повинна мати і має рацію; свій резон і призначення. Бо в ній здійснюється саморозкриття світового Духу і його „об’єктивація”, приводячи до вершини і закінчення розвиток історії — в державній силі, що була приємна самому філософові.

Він, однак, в основних категоріях свого думання був досить незалежний від „приземленості”. Для життя природи і для суспільства, як також для мистецтва, поряд з іншими ділянками духовної творчості, він послідовно стверджував тезу найвищого ідеалізму. За його висловом, „зовнішнє повинно зберігати своє останнє значення не само по собі, в своїй реальній наявності, хоч би і одухотвореній духовним началом, але в своїй реальності воно повинно бути зведене до простої видимості внутрішнього (підкреслення в Гегеля). Духу, який прагне споглядати себе для себе як щось духовне”.

Далі дано найстисліше означення цієї думки: „Внутрішня сторона Духу — ось що прагне виразити себе в відблиску зовнішнього як щось внутрішнє” (теж Гегелеве підкреслення).

Мислитель покладав вінець того вираження для суспільства в пруській державності, ніби вічному здійсненні в історії людства, на найвищому піднесенні правоти, якій всі індивідуальні долі повинні підлягати, як верховній установі.

Держава здійснює в собі Ідею, і якраз для цього інтереси особистостей повинні бути підкорені державі, бо, зрештою, не вона існує для них, а вони для неї. В подібності до цього твердження, дедалі більше входячи в автократизм, розвинулися теорії тотальної державності в новий час.

Гегелева система включає стан вершинного здійснення: в процесі розвитку, через який виявляється своєю всемогутністю Абсолют, себто Бог. Це — той стан, в якому розвиток, доти невдержний діалектичними суперечностями, вже, всупереч самій діалектиці, ніби зупиняється: для вічності; досягнувши свого „вінця”.

Схема переставлена в марксизм його фундаментами. Тільки ж переінакшена: на матеріалістичний лад, і — відповідно до „прометеїчного” пролетаріату. Недарма улюбленим літературним образом для Маркса був мітологічний герой з трагедії Есхіла: „Прометей прикутий”. Мов той герой, пролетаріат, в уяві Маркса, повинен здобутися вершинних прикмет свідомості — в передових країнах індустрії, з провідною технікою (напр., Німеччина, Англія, Америка): в наймогутніших, найдинамічніших і найвагрітіших „кадрах” старого строю. Там не тільки загартовується бойовим духом для битв на життя і смерть, але і дозріває до вершинного стану своєї революційної свідомості, стаючи з класу „в собі” — класом „для себе”. Теж, переставлена в діямат, одна з основних філософських „моделів” Гегеля.

Отже, пролетаріат усвідомлює свої класові інтереси, незамиримі з буржуазними, і робиться, в своїй новій свідомості, класом цілком протилежною до пануючої сили „старого світу”.

Маркс означив основну характеристику пролетаріату, як собі уявляв: то — клас **інтернаціональна**, з відданістю своїм міжнароднім ці-

лям, понад **всяку** прив'язаність до окремих національних батьківщин і обов'язок щодо них. Як творив сам Маркс, „пролетарі не мають батьківщини”; в ній, на його думку, „нічого не можуть втратити, крім своїх ланцюгів”. Тому повинні, згідно з марксистською доктриною, завжди бути готовими до зруйнування вітчизни — ради цілей червоного інтернаціоналу і передусім його верхівки, що керує.

Другою, проголошеною в марксизмі, важливою характеристикою світогляду тієї класи повинна бути безбожність її: вислови про це проходять без перерви через всі писання Маркса та інших будівників комуністичної доктрини.

Для таких характеристик було декілька причин: перша — матеріалістичний погляд самих фундаторів.

Через нього, сліпці душами, вони не бачили ні самого світла християнських істин, ні **духовної природи** людей, в її найживішому особистому і всенародному образі, — природи, що **вимагає** собі того світла і жити без нього не може.

Її, позбавлену повноти, калічену і грабовану в добу хижацького капіталізму XIX століття, основоположники марксизму, на своїй протилежній стороні, хотіли також пограбованою калікою зафіксувати навіки і возвести навіть в ідеал, як „вінець” для розвитку її свідомості. Піднесли в культ почастковану духовність людини, здавленої обставинами індустріального лиха. І не хотіли числитися з тією повнотою духовною, яка має всенародний, а не класово-калічний вигляд. З особливостей історично-тимчасового (бо ж кілька століть в історії людства є коротка тимчасовість), з того розірвання духовності всенародного образу на класові видозміни, будівники марксизму хотіли зробити абсолютну прикмету.

Але сам пролетаріат як класу, при кожній, навіть найменшій нагоді, зрікається нав'язаної йому „пролетарської” затісненості, односторонності, окраденості і вертається до живої вселюдської повноти особистості.

Дуже радо в найіндустріальніших країнах Заходу пролетар придбає власний дім серед природи, з багатьма „буржуазно”-матеріальними догідностями, щоб жити з родиною **по-людськи**, а не по-пролетарськи! (в тому комплексному значенні слова, що вживають речники ді-

ямату). Ці останні в кабінетах будували схему вершинного, серед наймодерніших машин, формування зовсім особливої свідомості робітників, що повинні остаточно позбутися всіх прикмет античного пролетаріату як „черні”, і стати смолоскипниками в революційному вихові і наступному прогресі.

Ніхто не виказався, — хоч було багато, і сильних! — таким критиком, як життя.

Воно росте, „вічно зелене дерево”, і могутніми гілками відкидає в прірву нічогости всі вигадки „повадливого розуму”, — як називав Ф. Достоевський.

Виявилось, силою життя, що „пророцтво” Маркса і Енгельса, це — помилкова схема і, в політичному відношенні, звичайний блеф.

Пролетаріат найупертіше якраз в індустріальних передових країнах капіталізму не хоче жити згаданою особливою свідомістю. Навпаки, зберігає і при кожній можливості скріплює свою загальнолюдську свідомість, яка єднає його з іншими шарами і клясами суспільства для загальнонаціональної справи — супроти всіх тимчасових поділів. Серед робітництва в СРСР теж виявився масовий потяг до будівництва нехай найбіднішої, але власної хати: найтяжчою працею і коштом гірко заробленого карбованця! — такий потяг, як і серед робітників Заходу, де більшість їх, поза межами самих центрів, має чудові однокімнатні котеджі, зовсім без стражденного самообмеження, як їх колеги в червоному „раю”.

Це — один з виявів споконвічної і незнищимої загальнолюдської прикмети в кожному народі, включно з пролетарями: жити родинно в своїй хаті і почуватися незалежно ні від кого в приватному побуті.

Якраз робітники, поруч селян, виявилися найзавзятішими противниками всього комуністичного експерименту: і на Заході, де профспілки („юнії”) створили непохитні bastiони свідомого антикомуністичного руху, на відміну всіх солодкаво-сальонного советофілства т. з. „лібералів” і „гуманістів”, хвалителів сталінщини в її диявольчому розгулі; і також в самому СРСР, від років громадянської війни.

Що в Україні більшість робітництва була проти комуністів, видно з свідчення цих останніх, зокрема — М. Скрипника. Але і в Росії, почи-

І кер.

НАСТУНЬКА

Оповідання

Настунька пробудилась так раптово, якби хтось нею сильно струснув, або вдарив її чимось по голові. В ухах у неї дзвонили дзвони, хоч довкола залягла тиша ранне-осінньої ночі. Розплющила широко очі і зразу прикрила її долонею. І тоді зрозуміла: це місяць її збудив Величезний та плескатий, білий, аж разючий, — Він висів на старій груші за вікном і силоміць хотів пропхатись крізь шибку у світлицю, де Настунька спала.

Дівчина сіла на постелі. Повернулася — матері коло неї не було... Проте в кімнаті хтось був — вона чула чиясь дихання, рівномірне, глибоке, та густе, що добувалось наче з дна студні. Тато так не дихав, коли спав. Татові в грудях свистало й клекотало — був трохи дихавичний. Втім Настунька знала, що тата немає вдома — поїхав з підводами, повіз німців, що бушували по селах за контингентом.

Значить, там, під стіною, на татовому „бамбетлі” спав хтось чужий... Настунька це чула й відчувала присутність чужої людини, хоч

~~~~~  
наючи від кронштадтського повстання, робітничої опозиція визначалася виразно і була задушена, як і на півдні, комісарами Леніна з їх червоними кондотьєрами і „маврами” місцевого чи китайського, латиського тощо походження. Однак, багато російських селян, недавніх окопників, спокусилося обіцянкою про поділ землі.

Прорив „ланцюга” відбувся в царській Росії, дякуючи потужній зовнішній підтримці: з Німеччини і Америки; а в Китаї — при допомозі СРСР і також Америки, „дипломати якої вважали тамішніх комуністів тільки за „аграрних реформаторів”, що їх треба привести до влади.

~~~~~  
Справлення друкарських похибок в статі В. Барки „Діямат і творча думка”, в червневому числі „Вісника”: стор. 5, рядок 17 знизу, треба: Розерфорда; стор. 7, рядки 11 — 4, треба: „Потік знання веде нас до пематеріальної реальности...”; стор. 8, рядок 27, треба: „Московський діямат віс трупною трутою з свого світоглядного кладовища...”

не бачила її, бо скриня прислонила їй той угол кімнати, де стояв „бамбетель”. Дівчина затрусилась, затремтіла, звинулась в клубочок і високо, аж під бороду, підтягнула льняну верету... Вона вже знала, хто там спав: очевидно, хтось з Лісу. Батьки перестерігали її заздалегідь, щоб у таких випадках сидіти тихо-ша і нічого не боятись. Хлопці з Лісу були частими гістьми в їхній хаті. З'являлись несподівано, серед ночі, і зникали так само нечайно, незнати коли і як. Настунька знала, що цих лісових гостей не треба боятись — вони ж наші, українські повстанці. Все ж у глуху ніч, в порожній постелі, страх сам такий, нечужиний, підсувався під льняну верету, холодними щупальцями добирався до горла, стискав дитяче серце.

Та було щось більше за страх у стисненому тривогому серденьку малої Настуньки: там ще ворушилась несміливо, а досить настирливо звичайна, дитяча, а може й уже жіноча цікавість: а який він сам собою той хлопець з Лісу?... Молодий, чи старший віком? З бородою, чи без бороди? А яка в нього зброя? Чи має автомата?

Помаленьку-потихеньку цікавість перемогла страх... Обережно, щоб постіль не заскрипіла, Настунька зсунулась босими ногами на долівку, сп'ялась навшпиньки і вп'ялила оченята туди, понад скриню... Отам він і спав, таємничий, лісовий гість, довгий на цілий „бамбетель” та й ще трохи поза побішницю. В синій, німецькій шинелі, на грудях блищали від місяця металеві гузики, ліва рука на подушці, під головою, правою притискав до боку автомата, що лежав поруч нього на „бамбетлі”, як бойовий побратим. На скрині, зараз під рукою, електричний ліхтар, ремінь з пістолем, шкураяна торба і на ній шапка-мазепинка. Оце все причандалля заступило нашій Настунці обличчя повстанця, і як вона не витягалась на пальчиках — ніяк не могла спостерегти — має він бороду, чи не має?..

Зрештою тоді саме пропав місяць, якби його хтось вкрав, або сховав у кишеню. Може він, просто, зайшов за хмару, або скрився за сусіднім оборогом, так чи так, в світлиці був ото ніби день, а тепер зробилась ніч насправді. Якби так можна було писнути яке слівце, Настунька навіть скартала б нечемний місяць

за те, що зробив їй таку псоту! Куди це він запропастився?... Навшпиньках підійшла до підвіконня, зазирнула крізь шибку і — завмерла!

Від оборога відорвалася якась чорна людська тінь, в довгій опанчі, з піднесеним вгору ковніром, і тихо свиснула двічі... Тоді з-під хати висунулась інша тінь, пошушукала з першою, й обидві безшумно розпилились в сутінках ночі...

Мале серденько Настунене забилось переполоханою пташкою... Господи, та це ж засідка! Хтось зрадив, що в їхній хаті ночує повстанець і тепер, запевне, німецькі жандарми оточують їхню хату... Або польські партизани з Сихова — ще лютіші харцизяки від німаків. Ще мить, ще хвилина, і вони увірвуться, як звірі, в світлицю, повстанця вб'ють, або візьмуть живцем на страшні тортури, хату їхню спалять, а що зроблять з нею, з мамою, з маленьким Васильком?..

„Біжи! Буди повстанця!” — дзонило їй в ухах мов залізними молотками загупало по голові. Та дівчина не була всилі ворохнутись з-під вікна, її дрібна фігурка в білій сорочині застрягла, здеревіла з перестрашу. Хотіла скрикнути — та вмить аж до болю прикусила уста ще заткала їх рученятами. Як скрикне — шибнула їй думка, — то ці катюги на подвір'ю це вчують і зараз обстріляють, або підпалять хату!.. Божечку — що робити? Хоч би мама була тут, з нею! Вона спала в другій кімнаті з малим Настуньчиним братиком, ще в колісці...

— Мамо! Ой, мамо! — принизливо закричало дівчатко, в розпучі не тямлячи себе, але підсвідомо і по-дитячому шукаючи в матері останньої дошки рятунку.

Дерев'яний „бамбетель” раптом застогнав і височенна постать, якби підкинена пружиною, виросла серед світлиці аж під саму стелю. Тріснув замок автомата, блиснув електричний ліхтар.

— Що сталося?... Що з тобою, дитино? — почувла Настунька глибокий, а ласкавий голос, мов крізь невидиму стіну, або густий туман.

Настунька припала до колін високому чоловікові і заливаючись сльозами, в спазмах, лебеділа:

Степан Петровиз

ЗАВЖДИ І ВСЮДИ ТІЛЬКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

(З нагоди п'ятдесятліття п. Я. Стецька)

Французький філософ Декарт твердив, що „щастя — акт волі”. Якщо це справді так, то можна твердити, що щастя завжди було невідступним товаришем одного з найвидатніших

— Пане!.. Друже!.. Тікайте, рятуйтеся, ради Бога! Там, на подвір'ю, на вас засідаються! Вбити вас хочуть!.. Швидше, швидше! — товкла п'ястучками повстанцеві коліна.

Дужа долоня спустилась на головку Настунину, погласкала розпущені косички. В ту ж мить вона відчула на заплаканому личку дотик ще одної, теплої долоні... Підняла очі — над нею стояв високий повстанець, з ліхтариком у руці, таки справді з довгою, чорною бородою, а поруч — мати Настунина, що схопилась з просоння, розбуджена її ламентуванням.

Тепер Настунька кинулась матері до колін:

— Мамуню, я бачила через вікно!.. Там, на подвір'ю, на них... на цього пана засідаються; — лепетала, та вже трохи розгублена й спантеличена тим, що ні повстанець, ні мама недуже турбуються тим, що вона підняла такий переполох.

Мати взяла доню за ручку:

— Казала ж я тобі нераз: спи, не заглядай через вікна!.. Ви вибачте, — звернувшись до бородатого повстанця. — Діти тепер якісь нервозні, полохливі, мають неспокійні сни. Я заберу її в свою кімнату, щоб вас більше не будила.

— Нічого, — тепло засміявся бородач, — вона — славна дівчина, справжня партизанка: стояла насторожі, коли я спав, щоб вороги мене не вкрали.

— Мамуню, але ж я бачила... — виправдувалась Настунька, коли мама вела її через сіни в другу кімнату.

— Ой, ти бідо моя, — лагідно докоряла їй мати, — та ж там, надворі, стоять наші хлопці й стережуть його — Командира.

... Так Настунька довідалась й затямила собі на все життя, що в ту місячну ніч у їхній хаті, на дерев'яному „бамбетлі”, спав сам Командир...

українських політиків і публіцистів нашого покоління, бо він і творив визначні акти волі, і писав, визнаючи лише вольовий підхід до життя.

Людина, яка починає з очевидною рішучістю, мусіла вже багато передумати. Таким ми бачили його вже в гімназійному звені ОУН і таким знали як редактора нелегального бюлетеню Крайової Екзекутиви під час його університетських студій у Львові.

Рішучу поставу займав він у всіх засадничих справах, пов'язаних з методами і шляхами здобуття незалежності і державності української нації. В „Юнаку”, в Бюлетені КЕ і в інших підпільних виданнях наголошував високі моральні вартості революціонерів, нових будівничих української, насамперед духової, самостійності. Захоплював молодь візією славної і героїчної майбутності України „в народів вольних колі”. Він, як ніхто інший перед ним, авторитетно, твердо і рішучо ставив перед виховниками молоді, отого незнищенного джерела, з якого поповнюються нові й нові ряди борців, єдиноправильну для всіх умов вимогу-максиму: мірилом вартості революціонера і кандидата на провідне становище є і мусить бути невсипуща праця над виробленням характеру, над здобуттям революційних уміlostей і всеготовности на жертви для поширення фронту української національної революції. Він умів піднести принцип праці до належних висот.

І даремне намагатиметься прокуратор, як представник окупантської Польщі, оскаржувати його, що начебто „затрував він душі української суспільности, зокрема української молоді”. Насправді ж сама та українська молодь і патріотична частина українського громадянства, що устами д-ра Старосольського заявляла про свої симпатії до писань Я. Стецька, прекрасно знали, що прокуратор каже неправду, що не „затруював”, але в любові до ідеальної України виховував молоде покоління тодішній, ще літами молодий, але глибокою вірою в силу українського духа переконаний редактор нелегальних видань „Бюлетеню”, „Юнака” і „Юнацтва”.

Д-р В. Старосольський, хоч постійно мав на увазі, що знаходиться він у судовій залі, заявив: „... як рідко коли, мені дано щастя говорити про своє переконання... Маю право і повинність сказати, що з усіх тих обов'язків, які брали на себе молоді українці, ці вибрали собі обов'язок найтяжчий, обов'язок, на який дуже тяжко рішитися, особливо молодій людині — думати, знайти розумне розв'язання тої страшної і критичної ситуації, в якій існує цілий світ, а українська нація зокрема... Візьмім хоч би статтю Стецька на тему „Боротьба для боротьби, чи змагання за вартості“. Яка глибина міститься в тій темі, як далеко старався автор сягнути в життя! Далі його стаття „Національні вартості — це вартості етичні“, стаття про „Етичний зміст націоналізму“. Уважаю, що праця думки, праця глибокої думки, праця, звернена на те, щоб зрозуміти життя, без огляду в якій констеляції вона не була б ведена, не може бути карно суджена“.

Як бачимо, д-р Старосольський високо розцінював творчу працю Я. Стецька, бо в ній відчував він те, про що я згадав на початку, а саме: щоб так ставити поодинокі проблеми, людина мусіла багато передумати.

Рішучість у засадничих справах, принцип вільної волі або тезу, що вільна людина може за всяких умов, навіть за умов політичної неволі своєї нації, почувати і діяти, як вільна людина, тобто в згоді з своїми національними, а не ворожими, окупантськими законами.

Саме так слід інтерпретувати виступ п. Я. Стецька на суді у Львові в 1936 р., коли він підкреслив, що в слідстві, під натиском поліції, він рішив мовчати, а щойно в судовій залі добровільно признався до своєї праці в ідеологічній ділянці. „Я знаю правду, але не знаю вимушеної правди“, — сказав він. — Я писав на теми ідеологічно-суспільні, політичні, етичні... я поставив тези такого порядку, що ідеалом людини, який мусить ввійти в її життя, тобто органічним ідеалом, що має виповнити весь зміст життя людини, є ідеал національно-суспільний. Національно-суспільну працю трактую не як заслугу окремих людей, але як обов'язок кожної людини“...

В дальшому слові Я. Стецько спинився на націоналістичному розумінні соціального питання, на місії України, і перейшов до цікавого

Так виглядав майбутній Голова Правління після виходу з польської тюрми.

з погляду теорії права — заперечення польського права і тим самим польського суду над ним. Те, що далі будемо цитувати, є неповне його слово, бо його слово так само, як слова Бандери, Шухевича, Янова, а колись перед тим Біласа і Данилишина, не могли повністю проявитися в українській пресі, що підлягала польській цензурі.

Отже, ця скорочена частина слова Стецька, що збереглася в „Новому Часі“ (див. „Визвольний Шлях“ за червень 1951 р.), має такий вигляд:

„Я виконував мій обов'язок, який мені диктувала приналежність до української суспільності. Я визнаю, що Українська Держава існує, існує потенційно в серцях українського наро-

А так виглядав п. Голова Тимчасового Правління 1941 р. після виходу з німецького концентраційного табору, куди його німці запроторили після того, як він відмовився відкликати проголошення української незалежності в дні 30.6 1941 р.

ду. Не існує покищо реально, а існує морально, існує і правно в наших душах. Змислом мого цілого життя було, є і буде: Україна вільна, Україна без холопа і без пана” . . .

Подібну принципову, подиктовану українською рацією поставу, здецидовано непримирну супроти ворогів української волі, займати-ме він у пізніших подіях багато разів. В значній мірі завдяки його поставі сталося проголошення Акту Української Волі в дні 30 червня 1941 р. Він разоб з сл. п. Степаном Бандерою не піддається натискові могутньої машини 3-го Райху і не згодиться на відкликання Акту, як згодом знов займе непримирну поставу супроти москалів чи то на антикомуністичному з’їзді народів Азії, чи на подібному міжнародному з’їзді в Мехіко, чи під час свідчень у Вашингтоні. Всюди він безкомпромісово протиставиться чи то прямим, безпосереднім затіям біло-російських велико-державних шовіністів, чи то потягненням москвофільських кол у Вашингтоні.

Не беруся бодай загально наскреслювати силуетку Я. Стецька, як політичного діяча, як голови АБН, не піднімаюся дати хоч скромно-го біографічного нарису, бо, як сказав колись

Карлейл, добре описане життя є рідше, ніж добре пережите, тобто, коли біограф бажає передати великі діла того, чию біографію він пише, то сам мусить мати в собі елементи чи ратше відчуття великого.

З найконецніших життєвих даних подаю тільки таке:

Пан Ярослав Стецько народився 19 січня 1912 р. біля Тернополя на Поділлі, де закінчив гімназію з відзначенням і переїхав до Львова студіювати право і філософію в університеті і одночасно редагувати згадані вгорі нелегальні видання КЕ ОУН. Відтоді він завжди займав провідні місця в русі. Після виходу з тюрми (див. світлину) в 1937 р. виїздить закордон і, як ідеологічний референт, підготовляє програму т. зв. Римського конгресу ОУН. В червні 1941 р. стає Головою Тимчасового Державного Правління у Львові. Після німецького концтабору, після війни, в 1946 стає головою АБН. Відвідує Формозу, В’єтнам, Австралію, Тайленд, Гонг-Конг, Сінгапур, Туреччину, Італію, Велико-британію, Францію, Голляндію, Бельгію, Швейцарію, Іспанію, Канаду, Америку і Мехіко. В деяких із згаданих країн був більше, ніж один раз. Про політичні досягнення п. Я. Стецька, як підписання договору про співпрацю між АБН і Азійською Антибольшевицькою Лігою, тут не пишу, бо сподіваюсь, що читачі пам’ятають про ці події з пресових звідомлень.

Ця анти-большевицька і анти-імперіялістична діяльність дуже озлобила білих і червоних росіян, і вони йдуть спільно в поборюванні незвичайно жертвенного і діяльного п. Я. Стецька. Про це свідчать неодноразові пашквілі на нього в різних советських і еміграційних російських виданнях. Про ту саму лінію в поборюванні п. Я. Стецька свідчить дуже вимовно факт, що його виявлено у зв’язку з викриттям убивника сл. п. провідника Бандери і б. голови ОУН закордоном д-ра Ребета Лева, а саме, що в диявольських плянах Кремлю черговою жертвою мав бути саме п. Я. Стецько, якого обра-но свого часу разом з Бандерою і Чупринкою членом Бюра ОУН.

Чимало ідей, що їх нині обмірковують політичні діячі і публіцисти американської столиці, як наприклад ідея Академії Волі, ідея створення постійної комісії для справ поневолених на-

І. Л.

ВЕЛИЧАВА ЗУСТРІЧ УКРАЇНЦІВ АМЕРИКИ І КАНАДИ В КЛІВЛЕНДІ

Цьогорічна зустріч українців Америки і Канади була присвячена 20-літтю створення героїчної Української Повстанської Армії.

Багато праці вклав Клівлендський Відділ ООЧСУ в добрій підготовці зустрічі.

Вже напередодні зустрічі, в суботу, 7 липня почали з'їздитися до Клівленду численні гості. Для них був уряджений концерт місцевого хору ім. Шевченка і репрезентативний бал ООЧСУ.

Зранку в неділю, 8 липня сонце вітало учасників зустрічі. На площу української католицької церкви св. Апостолів Петра і Павла на Пармі почали масово з'їздитися численні українці. Прибули цілі групи або поодинокі особи з багатьох американських стейтів і канадійських провінцій. Велетенська церковна площа була залита людьми.

О 10.30 ранку відбулась польова божественна Літургія, яку в наміренні українського народу відправив український католицький парох Клівленду о. монс. Дмитро Гресько. Співав хор під диригуванням Олекси Чайки. Приграла духова оркестра „Трембіта” осередку СУМА ім. гетьмана Б. Хмельницького в Клівленді під керівництвом оркестранта Петра Гупаловського, який заступав хворого диригента оркестри Омеляна Крука.

О 1.30 год. після обідньої перерви, звуки духової оркестри „Трембіта” сповістили про початок політично-маніфестаційної зустрічі. Маси людей зібралися перед трибуною, декоративне оформлення праці сумівського артиста-малюра Олександра Стасюка відображало зміст зустрічі-здвигу. Голова ділового Комітету д-р Зенон

цій і т. д., в своїх плянах і вказівках для працівників на зовнішньому відтинку давно видвигав саме п. Я. Стецько.

Революцію він завжди розумів широко, не як техніку тільки. Тому в одній з доповідей ще 1951 р. з'ясовував справу так: „Передумовою збройного зриву є ідейно-політичне перевищення та пов'язаність з безпосередньою боротьбою народніх шарів на всіх відтинках життя: соціального, культурного, господарського і т. д.

Винницький промовами в українській і англійській мовах відкриває зустріч. Промовець відчитав привітання, одержані від проводу ЗЧ ОУН за підписом голови проводу Степана Ленкавського і від АБН за підписом Ярослава Стецька.

У почесній президії зустрічі були заступлені численні представники американського політичного світу, сенату ЗДА, різних українських організацій.

Перед трибуною під звуки духової оркестри „Трембіта” церемоніальним маршем пройшли зі своїми прапорами приявні на зустрічі сумівські осередки.

Від організацій Визвольного Фронту привітав зібраних на площі українців Америки і Канади голова Головної Управи ООЧСУ мгр. Євген Лозинський. Він зазначив, що не лише вибрані, але всі нації мають право на самостійність і вільний національний розвиток у власній державі. Саме національні держави гарантують мир і дружбу між народами. Торкаючись подвигів УПА, роковинам якої присвячено цю зустріч, бесідник відзначив, що вони є продовженням військових традицій княжої, а далі козацько-гетьманської доби, військ Богдана Хмельницького, Івана Виговського, Івана Мазепи, армії Петлюри, боротьби УВО-ОУН під проводом полковника Коновальця.

Вітаючи учасників зустрічі від ЛВУ, ред. Іван Вараниця наголосив, що нема більшого щастя, як жити у власній вільній державі. Але її не можна ні випросити, ні виблагати. Вона здобувається боротьбою. У нас за свою вільну державу боролась УПА. Промовець наводить спогади командира Хріна. Збройна сила цієї боротьби УПА це суто українське, неповторне явище. Український націоналізм у поєднанні зі збройною силою українського народу створив УПА. Боротьба триває і для її успіху треба відкинути чужу половину, що нас засмічує.

З довгою промовою в англійській мові виступив ексекутивний директор УККА Степан Ярма. Сьогоднішній світ, говорив промовець, блукає манівцями і немає нині сили яка б належно оцінила грізну московську імперіалістичну інфільтрацію. Є дуже сумним явищем, сказав бе-

сідник, що ми, українська нація мусимо навчати Західній світ, серед якого живемо. Мусимо самі тримати живою іскру свободи і дати спільну руку підтримки тим, хто хотів би її мати. Незалежно від того, куди світ не котився б, будемо змагатись за нашу правду, бо вона окроплена кров'ю наших кращих синів. Вказуючи, що в Державному Департаменті Америки України, Вірменію і Грузію називають традиційними частинами Росії, бесідник нагадує, що президент Кеннеді визнавав право свободи всіх народів за залізною завісою.

Боротьба УПА є доказом живучости української нації.

Сенатор стейту Огайо і особистий представник губернатора стейту Огайо, Євген Савицький, в імені губернатора привітав учасників зустрічі. Ми, говорив сенатор, на вільній американській землі сьогодні святкуємо цю річницю й є думками з тими бійцями, що гинули за цю справу.

Радний міста Клівленду, український адвокат Іван Білинський, привітав зібраних від мейора міста Клівленду Антоні Селебрізі, відзначаючи, що мейор дуже шкодує, не маючи змоги прибути на зустріч особисто, і висловив симпатії до визвольних прагнень українського народу і признання для УПА за її відважні змагання за волю України. Привітання від мейора міста Парми відчитав радний міста Парми Володимир Шіпка.

Мистецько-вокальна частина

Концертову частину зустрічі започаткував виступ чоловічого хору „Бурлаки” з Бофало в складі 35 осіб під диригуванням Юрія Лаврівського.

Монтаж „Борцям” Листопадової тематики виконала артистка української сцени Ірина Лаврівська і хор.

Балетний гурток сумівського осередку ім. Тараса Шевченка з Парми під керівництвом Леоніда Дмитревича показав гуцульську сценку зі співами і танцями у виконанні дітей та народній танок силами старших танцюристів.

Бувший командир УПА, Лев Футала, вітав приявних від Головної Управи Товариства бувших воєнків УПА. УПА повела безкомпромісову боротьбу проти обох окупантів. УПА підтримувала визвольні прагнення інших народів,

поневоленних Москвою. Згадуючи, що ОУН 30 червня 1941 р. закликала не складати зброї до цілковитого визволення нації, промовець висловив впевнення, що роковини УПА відбилися голосним гомоном у серцях кожного з нас.

Українці йдуть правдивим шляхом

Директор спеціальних проєктів Канізіус каледжу в Бофало, Едвард О'Коннор, побажав усім приявним успіху, визнаючи, що він розуміє українську проблему і знає про УПА від 1945 р. Українці йдуть правдивим шляхом, говорив бесідник. Шлях цей твердий і повний перешкод. Але самотній він веде до перемоги. Як говорив далі промовець, опінію творять не державний секретар чи якийсь інший політик, але ті патріоти, які завтра підуть у бій в обороні Америки і України.

Голова Американсько-Литовського Політичного Союзу в Клівленді, син останнього президента Литви, адвокат Юліян Сметона передав привіт від Литовців, запевняючи у вічній дружбі литовського й українського народів, що поділяють тепер спільну долю, поневолені одним окупантом. Свою промову бесідник закінчив словами в українській мові — Слава Україні!

В імені великого приятеля українців, конгресмена Майкла Фігена привітав приявних його син.

Після промов відновились виступи танцювальних гуртків під керівництвом В. Райци. Сцена розквітла барвистими українськими національними одягами.

Капеля бандуристок осередку СУМА ім. Пилипа Орлика в Детройт в складі 12 бандур і 29 співачок під керівництвом Петра Потапенка виконала ряд повстанських пісень.

Як політично-маніфестаційною, так і мистецькою частиною зустрічі вміло провадив мгр. Василь Ліщинський, представляючи всіх промовців, доповідачів та виконавців.

Мистецьке оформлення трибуни та в'їздової брами майстерно зі смаком виготовив сумівський артист-малювальник Олександр Стасюк. На закінчення відбулась забава з танцями.

Цьогорічна зустріч, завдяки добрій підготовці, пройшла з великим успіхом.

КОЛЯДА НА ВИЗВОЛЬНИЙ ФОНД 1962

(Продовження з попереднього числа)

ВІДДІЛ ООЧСУ ГАРТФОРД

Листа ч. 140. Збірщик Мельник Тиміш.

По \$5.00: Ганчарик Іван, Бандера Осип, Ковальчин Іван, Грисяк Микола, Ганчук Бронислав, Грицина Василь, Мита Стефан, Шагай Петро, Якимів Григорій, Будас Володимир.

По \$4.00: Панахид Ілля, Несторук Яким, Заяц Яким.

По \$3.00: Чайківський Стефан, Зячківський Богдан, Кирилюк.

По \$2.00: Грот Андрій, Кузьма Орест, Соболь Томас, Якимів Олекса, Грицина Ярослав, Любинський Лев, Смерчинська.

По \$1.00: Баландюк Теофіл, Ковальський Т.

Листа ч. 122. Збірщик Василенко Володимир.

По \$20.00 — Андрусів Франк.

По \$5.00: Гамза Петро, Лучкань Володимир, Гаврилів Ар., Ремес Іван, Крикун Н., Кебало Павло, Ровенко В.

По \$3.00: Сопрун Н., Зень Микола.

По \$2.00 — Томсик А.

Листа ч. 123. Збірщик Кравець Семен.

По \$25.00: Колінський Павло, Грунтовський Василь.

По \$15.00 — Мельник Тиміш.

По \$10.00 — Коваль Лев.

По \$5.00: Балко Володимир, Мокрицький Стефан, Головатий Михайло, Шевчук Михайло, Наконечний Антін, Наконечний Василь, Стельмах Богдан, Петрицький Михайло, Сачок Петро, Кучерявий Петро.

По \$3.00: Сович Григорій, Федитник Володимир, Ковальський Андрій.

По \$2.00: Сиппак В., Василькевич Ярослав, Пашко, Боднарчук Євгенія, Селецький Андрій, Туранський Теодор, Печанський Василь, Чернига Іван, Процьо Стефан.

По \$1.00 — Рекута Володимир.

ВІДДІЛ ООЧСУ І ОСЕРЕДОК СУМА ПАССЕЙК

Список жертводавців з Пассейку, Кліфтоу, Патерсону, Гартфілду і Валлінгтону.

Збірщики: Теофіл Олещук, Остап Іванків, Ярослав Петеш, Василь Палюх, Стефан Вацик, Осип Гудзій, Дмитро Мазурик, Михайло Врездєнь, Петро Лучка, Іван Хомко, Іван Данчишин, Василь Шиш, Ярослав Долотовський, Степан Покора, Михайло Салій та Петро Шарій.

По \$30.00: Остап Іванків, Дмитро Мазурик, Михайло Яремко.

По \$25.00: Василь Палюх, Осередок СУМА, 7-ий Відділ ООЧСУ.

По \$20.00 — Іван Хомко.

По \$15.00: Іван Слободян, П. С.

По \$10.00: Р. Свистун, д-р М. Бих, Я. Петеш, Т. Олещук, Я. Петрик, С. Вацик, О. Гудзій, П. Лучка, М. Врездєнь, И. Маслиган, А. Бабич, П. Торкуняк, О. Романишин, О. Козак, Українська Централь, С. Покора.

По \$6.00 — Г. Целюх.

По \$5.00: В. Воднар, Е. Олешко, С. Винярський, В. Малиновський, П. Пятничка, В. Сенишин, М. Драйчук, Т. Січкорізі, В. Васюта, Д. Бенедик, П. Пінчак, С. Ба-

бияк, Б. Гарасимів, С. Гілтка, В. Познахівський, П. Мельничук, В. Цюпа, С. Матвішин, С. Андрусиниш, Т. Моравський, о. В. Білінський, В. Калавур, П. Чорний, інж. М. Осадца, В. Свєред, С. Бабій, В. Шимончик, С. Шафран, М. Струж, В. Шиш, М. Паравненко, В. Штокало, А. Рудницький, І. Пуколяк, І. Прокопів, Д. Прус, М. Ганюшин, І. Борбич, нечиткий.

По \$4.00: В. Хомко, М. Прокопів, О. Теглевець, В. Салагай, Г. Цюра, Я. Кушлаба.

По \$3.00: Ф. Вірстюк, Т. Попик, П. Семенюк, В. Мочула, А. Кучкуда, П. Романів, о. І. Пайкош, Я. Костишин, А. Бук, С. Фарміга, Ф. Мартин, Г. Савка, І. Онацький, Ф. Стець, И. Гуда.

По \$2.00: М. Палига, П. Урбанович, Л. Михайлишин, П. Русинко, д-р Ю. Химниць, Т. Войко, І. Данчишин, В. Марущак, Я. Долотовський, Г. Неділько, В. Ратушній, І. Добко, И. Туркинець, И. Смоляк, І. Макух, Ю. Котляр, А. Скірка, І. Мочурад, М. Тижбір, В. Храмель, М. Брунда, Д. Розик, І. Сиванич, І. Іванишин, М. Пасічник, О. Дацко, М. Салій, П. Шевчук, Г. Мочула, А. Вань, Д. Яворський, Барановський, В. Федоришин, О. Кузик, М. Гудзій, П. Турчин, О. Бенедик, А. Пратка, О. Костюк, І. Мирончук, Д. Кушнір, нечиткий.

По \$1.00: М. Міх, інж. О. Клісяк, Г. Мочурад, М. Неч, В. Мудрич, А. Гойда, С. Дзюбак, В. Крипак, І. Малюта, С. Задорожний, В. Яциняк, І. Дякуньчак, А. Варна, Воронка, І. Орловський, І. Прятка, Г. Логвин, А. Маркович, Т. Варна, І. Музика, Дутко.

ВІДДІЛ ООЧСУ ЧКАГО-ПІВНІЧ

Листа ч. 201. Збірщик Василь Фіняк.

По \$20.00 — Іван Романюк.

По \$15.00 — В. Шлапак.

По \$10.00: П. Петрушевський, А. Врублевський, В. Скорий, Я. Лехнюк.

По \$5.00: Т. Дацьків, Р. Бенцяк, І. Лисканич, К. З., М. Дерин, В. Тимчина, Н. Вілоус, Ф. Начай, І. Нагос.

По \$3.00: Р. Войцех, П. Борисевич, А. Куліченко, В. Ментинський, І. Гуцуляк.

По \$2.00 — І. Герашко.

Листа ч. 202. Збірщик Василь Фіняк.

По \$5.00 — О. Прокопишин.

По \$3.00: П. Кіч (нечитке), В. Фіняк.

Листа ч. 203. Збірщик Петро Вихрій.

По \$10.00 — В. Мартинюк.

По \$5.00: Наконечний, Клокавський, М. Ф. І., І. К.

По \$3.00: Муляр, Горницький.

По \$2.00: Р. Г., В. П., Цурковський, Щ. С.

По \$1.00 — підпис нечиткий.

Листа ч. 204. Збірщик І. Павлик.

По \$10.00: Д. Булоцеркович, В. Попович, З. Манди-бур, І. Мартин, Туркевич, М. Благуа.

По \$6.00 — Петраш.

По \$5.00: Климович, Васюнець, Магура, Субота, І. К., В. К., Бочко, В. В., Яцуляк, Голубович, Куляс, Щербатий, Волинець.

По \$3.00 — Нілько.

По \$2.00 — З. С.

Листа ч. 205. Збірщик П. Крутяк.

По \$10.00: В. Пелих, Р. С., М. Луцка, Палагнюк.
По \$5.00: І. Бойко, Карасейчук, Мазуркевич, Гарасим, Харко, В. Піляр, М. Яцків, Стельмащук.
По \$3.00: Ф. Ногац, Кордюк, Деркач.
По \$2.00: Гопкало, С. В., Д. Р.
Збірщик М. Деркач.
По \$15.00 — С. Коцелко.
По \$10.00 — Д. Григорчук.
По \$5.00: Іванюк, М. В., Винниченко, Яцків, Гальчишак, В. Гусак, Іванів, Йорк, Пашкевич, Климко, І. Б., Шевчук, Попель, Вочонко, Мула.
По \$4.00 — Р. Кобильник.
По \$3.00: Саверин, Микитко.
Листа ч. 207. Збірщик Петро Куліш.
По \$10.00 — Л. Костеліна.
По \$5.00 — М. Сагайдак.
По \$3.00 — І. Кравчук.
По \$2.00 — М. Холус.
Листа ч. 208. Збірщик Юрій Верещак.
По \$10.00: М. Васько, Д. Кравець, С. Мартинюк, О. Тягнибок, В. Тягнибок, Б. Плішка.
По \$7.00 — П. Крутяк.
По \$5.00: Г. Хомяк, М. Сало, П. Мельнишин, О. Гаврик, П. Береза, В. Нап'як, Й. Панчишин, Дмитришин, І. Червінський, Ю. Гусак, Ю. Верещак, О. Дудяк.
По \$3.00: Я. Дикий, В. Фединський, П. Басараб, П. Біць.
По \$2.00: В. Мамчій, М. Панчишин, І. Кальо, М. Дзизда, Г. Палак, М. Назарчук.
Листа ч. 209. Збірщик М. Туркевич.
По \$10.00: Іван Фіта, Цилевич, П. Бабан.
По \$5.00: Ліщинський, Сіколовський, Свіганюк, Б. (нечиткий), Семенець, Петруняк.
По \$4.00 — Великий.
По \$3.00 — Тимчишин.
По \$2.00 — Івахів.
Листа ч. 210. Збірщик Богдан Кашуба.
По \$10.00: Б. Годач, П. Вовк, М. Рачкевич.
По \$5.00: М. Ворняк, М. Пилипович, Мельник, Д. Мицик, Ю. Кавка, С. Гулик, П. Семків, І. Пляцушок, В. Бойко, Р. Ременюк, В. Копустянський, О. Янош, М. Гнитка, Б. Кашуба, М. Воробець, І. Марчишин.
По \$4.00: Рибак, М. Коверко, М. Федак.
По \$3.00: С. В., В. Качуровський, Д. О., І. Настич, А. Солдан, Р. Завадович, М. Богач, Маркевич, П. Стасишин, А. Солдан, О. Куріца.
По \$2.25 — С. Садовий.
По \$2.00: П. К., В. Дацьо, Ю. Б., Т. Гера, Б. Куцан, М. Волянський, Строчецкий, І. Баран, Ю. Юрасимюк, Дудник.
По \$1.00: Івахів, Н. Остапчук, Д. Мельник, З. Ник, В. Чуба, С. Желінські.
По 25 центів: Г. Чуба, А. Чуба.
Листа ч. 211. Збірщик Василь Голод.
По \$5.00: Володимир Кукурудза, Василь Голод.

Листа ч. 212. Збірщик Григорій Лучків.
По \$10.00 — Гр. Лучків.
По \$5.00: П. Білий, М. Бойко, О. Коцелко, Добровольський, П. В., Н. Троян, Вратейко, Степанів, Кузич.
По \$4.00: Кирилицький, Бірчук.
По \$3.00: Кукурудза, Мицьо, Литвин, Гарвас, В. Біло, Якимів, Луговий, Трощук, Шкода, Гаєвий, Забитко.
По \$2.00: Малія, Хіч, Я. Левницький, Кузик, Юревич, Паращук, Іванишко, Волиняк, Томчук, Воднар, Вовк.
По \$1.00: Андріїв, М. Бу-б, Гринцишин, Гладчук.
Листа ч. 212/а. Збірщик Григорій Лучків.
По \$10.00 — Павло Дзвіник.
По \$5.00 — Л. Хома.
По \$3.00 — Р. Гулик.
Листа ч. 213. Збірщик О. Панчишин.
По \$10.00: І. Пицко, І. Дацкевич.
По \$5.00: О. Запужляк, Вишиванюк, П. Запужляк, А. Кралька, Ф. Денеца, Ф. Шестерняк, О. Протиняк, М. Смишнюк, С. Бурштинський, С. Гайван, М. Сорока, Р. К., Н. М., Я. Коноль.
По \$4.00 — М. Губчак.
По \$3.00: В. Андрус, Г. О., Турянський, Я. Гойсяк, З. Колодій.
По \$2.50 — Я. Стародуб.
По \$2.00: Сидоренко, Ярославич, В. Кушнір, Масловські, Я. Головка, Ю. Настоящий, Христинець, Я. Куриляк, І. Матвій, Р. Мартинюк, М. Семенів.
Листа ч. 214. Збірщик О. Панчишин.
По \$5.00: О. Литвинишин, П. Матусяк, В. Петрина, В. В., Д. Осадчин, І. Цебрій.
По \$3.00: Ф. Кульчицький, С. Самбірський, П. Яць, А. Рейнарович, Д. Товарницький.
По \$2.00: В. Капко, П. Віслинський, Ф. Нагуляк, С. Левницький, С. Ілляк, Я. Стасула, Григорків, М. Древо.
По \$1.00: О. Бевлунк, Суховерський.
Листа ч. 215. Збірщик Іван Тельвак.
По \$5.00: О. Панчишин, Гоншоль, Безнятий, В. Буда, Н. Годчак, М. Дерень, М. Дерень, М. Сенчишак, М. Левицький.
По \$4.00 — Остапчук.
По \$3.00: Весоловський, Петруняк, Малейкий, Баранник, Я. Чудавський, Коваль.
По \$2.00: Космина, Космина, М. Антонюк, Чорній, Процишин, М. Л., Михайлишин, Миколишин, Воден.
Листа ч. 216. Збірщик Олександр Мартинюк.
По \$10.00 — І. Козак.
По \$7.00 — І. Лесняк.
По \$5.00: Р. Винниченко, Т. Яцків, М. Винниченко, В. Вочневич, Г. Голубовський, Н. Левницький, Т. Яцків, Марко, С. Коваль, О. Мартинюк, М. Луговий, Романишин, В. Д., М. Дрогомирецький, П. Сениця, Я. Загородний.
По \$3.00: Шумин, С. Жуківський, М. Лучак, Т. Такой, С. Зварич, Миценко, Я. Лехнюк, В. Леско А. Матвійшин.
По \$2.00: С. Еліяшевський, В. Яворак, М. Гнатів, Онуферко, В. З., Дубицький, Л. Богдан, Л. Пополь, М. Луцишин, З. Захарієвич, В. Г., М. Плашкевич, В. Фашук.

ВСІМ ЖЕРТВОДАВЦЯМ ЩІРНЕ СПАСИВІ!
(Продовження збірки в наступному числі)